

Investicijski potencijal Istarske županije

Davanzo, Stefani

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:180676>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-23**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

STEFANI DAVANZO

**INVESTICIJSKI POTENCIJAL ISTARSKÉ
ŽUPANIJE**

Diplomski rad

Pula, travanj 2020.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

STEFANI DAVANZO

INVESTICIJSKI POTENCIJAL ISTARSKE ŽUPANIJE

Diplomski rad

JMBAG: 0303058151, redovita studentica

Studijski smjer: Financijski management

Predmet: Analiza investicija

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Opća ekonomija

Mentor: doc. dr. sc. Dean Sinković

Pula, travanj 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Stefani Davanzo, kandidat za magistra ekonomije/poslovne ekonomije ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Stefani Davanzo, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom „Investicijski potencijal Istarske županije“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	1
1.1. Cilj rada.....	1
1.2. Metode rada.....	2
1.3. Struktura rada	2
2. ISTARSKA ŽUPANIJA – OPĆI PODACI	3
2.1. ZEMLJOPISNI PODACI	3
2.2. STANOVNIŠTVO	5
2.3. USTROJSTVO	6
2.4. GRB I ZASTAVA	7
3. MAKROEKONOMSKI POKAZATELJI ISTARSKE ŽUPANIJE.....	8
3.1. BRUTO DOMAĆI PROIZVOD (BDP)	8
3.2. BRUTO DODANA VRIJEDNOST (BDV)	10
3.3. FINANCIJSKI REZULTATI POSLOVANJA PODUZETNIKA	11
3.3.1. Robni Izvoz	13
3.4. TRŽIŠTE RADA	14
3.4.1. ZAPOSLENOST.....	14
3.4.2. NEZAPOSLENOST.....	17
3.5. PODUZETNIČKA INFRASTRUKTURA	19
3.5.1. PODUZETNIČKE ZONE	19
3.5.2. PODUZETNIČKI I TEHNOLOŠKI INKUBATORI	23
3.5.3. KLASITERI.....	24
4. FUNKCIJA INVESTICIJA	25
4.1. POJAM I VRSTE INVESTICIJA.....	27
4.2. MOTIVI INVESTIRANJA	29
4.3. INOZEMNA IZRAVNA ULAGANJA	30
4.3.1. VRSTE FDI	33
4.3.2. ULOGA INOZEMNIH STRANIH ULAGANJA.....	37
4.3.3. MOTIVI INOZEMNIH IZRAVNIH ULAGANJA.....	38
4.3.4. MOTIVI DAVATELJA I PRIMATELJA INOZEMNIH INVESTICIJA.....	39
4.3.5. PREDUVJETI PRIVLAČENJA FDI	40
4.3.6. CILJEVI INOZEMNIH DIREKTNIH INVESTICIJA U DRŽAVAMA U RAZVOJU I TRANZICIJSKIM DRŽAVAMA.....	41
4.3.7. POZITIVNI I NEGATIVNI UČINCI ULAGANJA KOD ZEMLJE DOMAĆINA	43
5. INVESTICIJSKI POTENCIJAL ISTARSKE ŽUPANIJE – Zašto investirati u istru?.....	47
5.1. LOKACIJA I KLIMA	47
5.2. RAZVIJENO GOSPODARSTVO	47

5.3.	GASTRONOMIJA - Vino, maslinovo ulje, tartufi, ribarstvo.....	47
6.	INVESTICIJE U ISTARSKOJ ŽUPANIJI.....	48
6.1.	INOZEMNA IZRAVNA ULAGANJA (FDI)	51
6.1.1.	PAZIN INSPIRIT FANTASY PARK.....	53
6.1.2.	POREČ LARUN GOLF RESORT	54
6.1.3.	PULA PROJEKT MUŽIL.....	54
6.1.4.	PULA PROJEKT SACCORGIANA	54
6.1.5.	MARLERA ISTRIA ESTATE & COUNTRY CLUB, MARLERA GOLF	55
7.	BUDUĆNOST INVESTICIJA U ISTRI – ICT	55
7.1.	PRIMJERI DOBRE PRAKSE.....	59
8.	MASTER PLAN TURIZMA ISTARSKE ŽUPANIJE 2015. – 2025.	63
9.	ZAKLJUČAK	66
10.	LITERATURA	68
	KNJIGE	68
	ZNANSTVENI RADOVI	68
	INTERNETSKE STRANICE	69
11.	POPIS TABLICA.....	70
12.	POPIS SLIKA	71
13.	POPIS GRAFIKONA.....	72
	SAŽETAK.....	73
	SUMMARY	75

1. UVOD

U ovom radu definiran je pojam i vrste investicija, a glavni fokus rada stavljen je na analizu investicijskog potencijala Istarske županije. Riječ investicija dolazi od latinske riječi *investitio* što znači ulaganje novca. Investicije predstavljaju ulaganje u određena područja od kojih se u konačnici očekuje profit, a značajno utječu na gospodarstvo i na njegov rast. U širem smislu riječi investicija je prikupljanje kapitala u sadašnjosti s nadom ostvarenja dobitka u budućnosti. Istarska županija jedna je od najrazvijenijih županija u Hrvatskoj i svakako ima veliki investicijski potencijal koji je prikazan u nastavku kroz makroekonomske pokazatelje i ostale čimbenike.

Povećanje zaposlenosti, pokretanje gospodarstva, stabilna inflacija, pozitivni novčani optjecaj, privlačenje novčanih sredstava iz inozemstva i bespovratnih sredstava iz EU fondova, konkurentnost, razvijena infrastruktura, reforma obrazovanja i javnog sektora, stabilni kreditni rejting te davanje na važnosti privatnom sektoru, tehnologij, inovacijama, ulaganje u istraživanje i razvoj svrha je investicija.

Bitan su čimbenik tehnološkog i gospodarskog napretka pojedinog gospodarstva, unutar kojeg imaju dvostruku ulogu. Promjene investicija utječu na agregatnu potražnju, dok ona utječe na proizvodnju i zaposlenost. Vode k akumulaciji kapitala, a dvostruka uloga je ta što utječu na proizvodnju u kratkom roku putem utjecaja stvorenog kapitala na potencijalnu proizvodnju i agregatnu ponudu.

1.1. Cilj rada

Cilj rada je analizirati postojeće i buduće investicije na području Istarske županije koje će utjecati na razvoj gospodarstva na navedenom području. Cilj je također ukazati na potrebu ulaganja u „sektore budućnosti“ kao što je npr. IT, a sve s ciljem boljeg zapošljavanja visokoobrazovanog stanovništva i stvaranja boljih uvjeta rada koji će biti u skladu s njihovim obrazovanjem i uvjetima rada na sličim radnim mjestima u inozemstvu.

1.2. Metode rada

Metode rada korištene u ovom radu su :

- metoda analize,
- metoda sinteze,
- statistička metoda,
- grafičko-matematička metoda,
- grafička metoda i
- deskriptivna metoda.

1.3. Struktura rada

U uvodu je opisan i postavljen cilj rada te su navedene metode koje su korištene u radu za obradu teme i opisana je struktura rada.

U drugom dijelu rada opisani su opći podaci Županije. Zemljopisni, podaci o stanovništvu, ustrojstvu te prikaz grba i zastave.

Treći dio rada prikaz je makroekonomskih pokazatelja Županije:

- Bruto domaćeg proizvoda,
- Bruto dodane vrijednosti,
- Financijskih rezultata poslovanja poduzetnika i robni izvoz.

Četvrti dio rada čine teorijske postavke investicija. Prikazane su vrste i motivi investicija. Zatim, objašnjene su i inozemne izravne investicije, njihova uloga, motivi davatelja i primatelja investicija, preduvjeti privlačenja i ciljevi inozemnih investicija unutar država u razvoju i tranzicijskim državama u koje spada i Hrvatska.

Peti i šesti dio rada glavni su djelovi, u kojima je analiziran investicijski potencijal Županije, isto tako i postojeće kao i buduće investicije koje će potaknuti razvoj gospodarstva. Navedeni su i primjeri dobre prakse investicija, Infobip, Rockwool te projekt Coworking Pula.

Na kraju rada je zaključna riječ, a iza nje je popis literature.

2. ISTARSKA ŽUPANIJA – OPĆI PODACI

2.1. ZEMLJOPISNI PODACI

Istra se nalazi na sjeveroistočnom dijelu jadranskog mora, najveći je poluotok Jadrana. Ima povoljan geografski položaj, nalazi se na pola puta između ekvatora i sjevernog pola, povezuje Srednju Europu sa Mediteranom. Sa Slovenijom graniči na sjeveru, na istoku i jugu sa Primorsko – goranskom županijom a sa Italijom ima morsku granicu na zapadu.

Najzapadnija je županija i točka (Bašanija) Republike Hrvatske. Poluotok obuhvaća površinu od 3.476 km². Područje dijele tri države, Hrvatska, Slovenija i Italija. Najveći dio, odnosno 90% ukupne površine pripada Hrvatskoj.

Reljefno, prostor se dijeli u četiri osnovne cjeline:

1. Najveće i najniže priobalno područje tzv. Porečko-pulske ploče, obilježava izmjena većih ravnijih kompleksa i brežuljaka čija učestalost postaje sve veća pomicanjem u unutrašnjost;
2. Središnji brdski dio Istre obilježen vrlo razvijenim reljefom;
3. Najviše područje pretplaninskog i planinskog masiva Ćićarije i Učke na krajnjem sjeveroistoku Županije;
4. Područja polja i dolina – Čepičko i Krapanjsko polje te doline uz riječne tokove Mirne, Raše, Boljunčice i Pazinskog potoka.¹

Klima prelazi iz sredozemne u kontinentalnu zbog toga što je Istra kao poluotok s tri strane okružena morem. Zime su blage i vlažne a ljeta topla i suha.

Najznačajniji površinski vodotoci na području Istarske županije su Mirna, Raša, Boljunčica, Dragonja, te ponornica Pazinčica. Butoniga i Boljunčica u vodoopskrbnom smislu imaju značajnu funkciju. Mirna je najduža istarska rijeka, duga je 53 km, izvire kod Buzeta te u blizini Novigrada utječe u Jadransko more. Istarska obala je zajedno s otocima i otočićima duga 539 kilometara. Zapadna obala Istre razvedenija je i duga

¹ Hrvatska gospodarska komora, dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/analiza-zupanija-2018-web5bd31ccf68e7f.pdf>

zajedno s otocima 327 kilometara. Istočna obala je zajedno s otočićima duga 212 kilometara.

Na području Istarske županije nalazi se nacionalni park Brijuni. Učka, najviša točka Istre, proglašena je parkom prirode. Posebni rezervati botaničko – šumske vegetacije su Motovunska šuma i šuma Kontija. Posebni morski rezervat je Limski kanal sa svojim morem i podmorjem te uvala Kuje u Ližnjanu sa velikim livadama Posidonije oceanice, koja se nalazi u moru te u njoj obitava zaštićena školjka – *periska*.

Poseban paleontološki rezervat su Datule kod Barbarige. U Istri se nalazi i šest park šuma – Zlatni rt, Šijana, Škaraba, Busoler, poluotok Kašteja i brdo Soline kod Vinkurana. Devet zaštićenih dijelova krajolika – okolica Istarskih Toplica kod Buzeta, Limski kanal, Pazinski ponor, Rovinjski otoci i priobalno područje, područje Gračišće – Pićan, područje između Labina, Rapca i Uvale Prklog, gornji i donji Kamenjak s medulinskim arhipelagom te područje Učke. Istra broji i pet botaničkih spomenika prirode.²

² Hrvatska gospodarska komora, dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/analiza-zupanija-2018-web5bd31ccf68e7f.pdf>

2.2. STANOVNIŠTVO

Tablica 1: Površina i stanovništvo po županijama

Županija	Površina (kopna) u km ²	Rang	Broj stanovnika 2011.	Rang	Broj stanovnika 2017. (procjena)	Rang	Broj stanovnika (prema popisu iz 2011.) po km ²
Republika Hrvatska	56.594	–	4.284.889	–	4.124.531	–	75,7
Kontinentalna Hrvatska	31.889	–	2.872.954	–	2.742.583	–	90,1
Grad Zagreb	641	21	790.017	1	802.762	1	1.232,5
Zagrebačka	3.060	8	317.606	3	311.416	3	103,8
Krapinsko-zagorska	1.229	19	132.892	12	126.334	12	108,1
Varaždinska	1.262	18	175.951	8	168.560	8	139,4
Koprivničko-križevačka	1.748	17	115.584	16	109.137	17	66,1
Međimurska	729	20	113.804	17	110.999	15	156,1
Bjelovarsko-bilogorska	2.640	11	119.764	15	109.822	16	45,4
Virovitičko-podravska	2.024	14	84.836	19	77.086	19	41,9
Požeško-slavonska	1.823	15	78.034	20	69.583	20	42,8
Brodsko-posavska	2.030	13	158.575	11	143.827	11	78,1
Ošječko-baranjska	4.155	4	305.032	4	283.035	5	73,4
Vukovarsko-srijemska	2.454	12	179.521	7	159.213	9	73,2
Karlovačka	3.626	6	128.899	13	118.263	14	35,5
Sisačko-moslavačka	4.468	3	172.439	9	152.546	10	38,6
Jadranska Hrvatska	24.705	–	1.411.935	–	1.381.948	–	57,2
Primorsko-goranska	3.588	7	296.195	5	286.677	4	82,6
Ličko-senjska	5.353	1	50.927	21	45.943	21	9,5
Zadarska	3.646	5	170.017	10	168.672	7	46,6
Šibensko-kninska	2.984	9	109.375	18	101.436	18	36,7
Splitsko-dalmatinska	4.540	2	454.798	2	449.610	2	100,2
Istarska	2.813	10	208.055	6	208.229	6	74,0
Dubrovačko-neretvanska	1.781	16	122.568	14	121.381	13	68,8

Izvor: Hrvatska gospodarska komora, „Županije – razvojna raznolikost i gospodarski potencijali“, <https://www.hgk.hr/documents/analiza-zupanija-2018-web5bd31ccf68e7f.pdf>, 13.03.2020.

Prema popisu Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske iz 2011. na prostoru Istarske županije živi ukupno 208.055 stanovnika odnosno oko 4,85% ukupnog stanovništva Hrvatske. Prosječna gustoća naseljenosti u Županiji je 73,4 stanovnika na km², nacionalni prosjek iznosi 78 stanovnika na km². U gradovima živi 69,2%, a u Općinama živi 30,8% stanovništva.

Tablica 2: Stanovništvo u Istarskoj županiji prema popisu iz 2011. godine

Životna dob	Ukupan broj	Udio u ukupnom broju stanovnika u %
0-19	37804	18,2
20-39	55387	26,6
40-59	63154	30,4
60-79	42911	20,6
iznad 80	8799	4,2

Izvor: Internetska stranica Istarske županije, *Stanovništvo*, <https://www.istra-istria.hr/index.php?id=14>, 12.03.2020.

Prema popisu stanovništva 2011. godine možemo vidjeti da je najzastupljeniji starosni razred 50-54 godina. Prema narodnosti najbrojniji su Hrvati sa 68,33% zatim Talijani sa 6,03% i Srbi sa 3,46%. Indeks starenja za Istarsku županiju veći je od nacionalnog prosjeka, prevladava stanovništvo duboke starosti. Županija ima veći udio zaposlenih u ukupnom stanovništvu, a manji udio nezaposlenih i ekonomski neaktivnih osoba.

2.3. USTROJSTVO

Istarska županija podijeljena je na 41 teritorijalnu jedinicu lokalne samouprave, na 10 gradova i 31 općinu:

- Gradovi: Buje-Buie, Buzet, Labin, Novigrad-Cittanova, Pazin, Poreč, Pula, Rovinj-Rovigno, Umag-Umago i Vodnjan.
- Općine: Bale, Barban, Brtonigla-Verteneglio, Cerovlje, Fažana, Funtana, Gračišće, Grožnjan-Grisignana, Kanfanar, Karojba, Kaštelir - Labinci, Kršan, Lanišće, Ližnjan, Lupoglav, Marčana, Medulin, Motovun, Oprtalj-Portole, Pićan, Raša, Sveti Lovreč, Sveta Nedelja, Sveti Petar u šumi, Svetvinčenat, Tar-Vabriga, Tinjan, Višnjan, Vižinada, Vrsar i Žminj.³

³ Istarska županija, *Ustrojstvo*, dostupno na: <https://www.istra-istria.hr/index.php?id=2325>

2.4. GRB I ZASTAVA

Koza, odnosno jarac bio je simbol Istre još u starorimsko doba. Grb je usvojen od strane Županijske skupštine 1. srpnja 2002. godine.

Zastava je vodoravna plavo-zelena dvobojnica s grbom u sredini. Plava boja simbolizira istarsko nebo i more a zelenilo unutrašnjost Istre.⁴

Himna Istarske županije je „Krasna zemljo“, stihove pjesme napisao je Ivan Cukon, a uglazbio ih je Matko Brajša Rašan.

Slika 1: Grb Istarske županije

Slika 2: Zastava Istarske županije

⁴ Istarska županija, *Opći podaci*, dostupno na: <https://www.istra-istria.hr/index.php?id=16>

3. MAKROEKONOMSKI POKAZATELJI ISTARSKE ŽUPANIJE

3.1. BRUTO DOMAĆI PROIZVOD (BDP)

Tablica 3: Bruto domaći proizvod (BDP) u tekućim cijenama (ESA 2010) po županijama, u mil. HRK

Županija	2008.	2015.	Stopa 2015. / 2008., u %
Republika Hrvatska	347.685	338.975	-2,5
Kontinentalna Hrvatska	236.496	230.743	-2,4
Grad Zagreb	111.042	113.199	1,9
Zagrebačka	19.458	19.917	2,4
Krapinsko-zagorska	7.070	6.761	-4,4
Varaždinska	11.916	11.614	-2,5
Koprivničko-križevačka	8.049	7.519	-6,6
Međimurska	7.540	7.737	2,6
Bjelovarsko-bilogorska	7.028	6.359	-9,5
Virovitičko-podravska	4.523	3.593	-20,6
Požeško-slavonska	4.016	3.395	-15,5
Brodsko-posavska	7.541	6.864	-9,0
Osječko-baranjska	20.698	18.859	-8,9
Vukovarsko-srijemska	9.244	8.045	-13,0
Karlovačka	8.040	7.442	-7,4
Sisačko-moslavačka	10.331	9.438	-8,6
Jadranska Hrvatska	111.189	108.232	-2,7
Primorsko-goranska	28.945	28.364	-2,0
Ličko-senjska	3.582	2.959	-17,4
Zadarska	11.786	11.158	-5,3
Šibensko-kninska	6.779	6.582	-2,9
Splitsko-dalmatinska	29.771	28.251	-5,1
Istarska	20.577	20.942	1,8
Dubrovačko-neretvanska	9.749	9.976	2,3

Izvor: Hrvatska gospodarska komora, „Županije – razvojna raznolikost i gospodarski potencijali“, <https://www.hgk.hr/documents/analiza-zupanija-2018-web5bd31ccf68e7f.pdf> 13.03.2020.

Bruto domaći proizvod najčešće je korišten pokazatelj stanja gospodarstva na nacionalnoj i na regionalnoj razini. Nacionalni BDP Hrvatske pokazuje malu gospodarsku snagu na globalnoj razini kao i na razini Europske unije. BDP Hrvatske čini samo 0,3% ukupnog BDP-a EU. Promatran na regionalnoj razini pokazuje velike razlike u gospodarskoj snazi pojedinih županija.⁵

Istarska županija spada u pet gospodarski najjačih županija. Iz prikazane tablice možemo vidjeti da je u Istarskoj županiji BDP u tekućim cijenama (ESA 2010) 2008.

⁵ Hrvatska gospodarska komora, „Županije – razvojna raznolikost i gospodarski potencijali“, dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/analiza-zupanija-2018-web5bd31ccf68e7f.pdf>

godine iznosio 20.577.000,00 kuna, a 2015. godine vidimo porast u odnosu na 2008. godinu na 20.942.000,00 kuna.

Tablica 4: Bruto domaći proizvod po stanovniku u tekućim cijenama (ESA 2010) po županijama, u HRK

Županija	2008.	2015.	Stopa 2015. / 2008., u %
Republika Hrvatska	80.653	80.555	-0,1
Kontinentalna Hrvatska	81.624	82.123	0,6
Grad Zagreb	141.756	141.379	-0,3
Zagrebačka	61.927	62.890	1,6
Krapinsko-zagorska	52.606	52.405	-0,4
Varaždinska	67.195	67.506	0,5
Koprivničko-križevačka	68.593	66.894	-2,5
Međimurska	66.255	68.706	3,7
Bjelovarsko-bilogorska	57.212	55.868	-2,4
Virovitičko-podravska	51.846	44.528	-14,1
Požeško-slavonska	50.023	46.119	-7,8
Brodsko-posavska	46.664	45.368	-2,8
Osječko-baranjska	66.903	64.019	-4,3
Vukovarsko-srijemska	50.264	47.446	-5,6
Karlovačka	60.598	60.932	0,6
Sisačko-moslavačka	57.708	58.777	1,9
Jadranska Hrvatska	78.662	77.405	-1,6
Primorsko-goranska	97.245	97.177	-0,1
Ličko-senjska	67.601	62.058	-8,2
Zadarska	70.233	65.475	-6,8
Šibensko-kninska	60.711	63.095	3,9
Splitsko-dalmatinska	65.540	62.290	-5,0
Istarska	99.119	100.635	1,5
Dubrovačko-neretvanska	80.200	81.554	1,7

Izvor: Hrvatska gospodarska komora, „Županije – razvojna raznolikost i gospodarski potencijali“, <https://www.hgk.hr/documents/analiza-zupanija-2018-web5bd31ccf68e7f.pdf> 13.03.2020.

Bruto domaći proizvod po glavi stanovnika pokazuje razinu proizvodne razine razvijenosti pojedine države ili regije. Kod ovog pokazatelja vidljive su velike razlike među zemljama na globalnoj razini i među pojedinim članicama Europske unije. Podaci o BDP-u per capita na razini županija Republike Hrvatske također pokazuju izrazito velike razlike u razini razvijenosti pojedinih županija.⁶

Iz prikazane tablice možemo iščitati da je 2008. godine BDP per capita Istarske županije iznosio 99 119,00 kuna, te je vidljiv rastu u 2015. godini u odnosu na 2008. godinu i tad je iznosio 100 635,00 kuna. Prema posljednjim raspoloživim podacima

⁶ Hrvatska gospodarska komora, „Županije – razvojna raznolikost i gospodarski potencijali“, dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/analiza-zupanija-2018-web5bd31ccf68e7f.pdf>

DZS-a za 2016. godinu BDB per capita Županije iznosio je 106.313,10 kn što je 26,25 % više od prosječnog BDP po stanovniku Republike Hrvatske.

3.2. BRUTO DODANA VRIJEDNOST (BDV)

Tablica 5: BDV – Najzastupljenije djelatnosti po BDV-u po županijama, 2015. godina

Županija	Najzastupljenija djelatnost po BDV-u i njezin udio u %	Druga djelatnost po zastupljenosti u BDV-u županije i njezin udio u %
Republika Hrvatska	Prerađivačka industrija (14,9%)	Trgovina na veliko i na malo, mot.vozila (11,7%)
Kontinentalna Hrvatska	Prerađivačka industrija (17,6%)	Trgovina na veliko i na malo, mot.vozila (12,9%)
Grad Zagreb	Trgovina na veliko i na malo, mot.vozila (16,1%)	Financijske djelatnosti i osiguranje (11,9%)
Bjelovarsko-bilogorska	Poljoprivreda, ribarstvo i šumarstvo (20,0%)	Prerađivačka industrija (18,2%)
Virovitičko-podravsk	Poljoprivreda, ribarstvo i šumarstvo (17,5%)	Prerađivačka industrija (17,0%)
Vukovarsko-srijemska	Poljoprivreda, ribarstvo i šumarstvo (15,5%)	Poslovanje nekretninama (13,5%)
Međimurska	Prerađivačka industrija (38,6%)	Poslovanje nekretninama (9,5%)
Varaždinska	Prerađivačka industrija (35,4%)	Poslovanje nekretninama (8,2%)
Krapinsko-zagorska	Prerađivačka industrija (34,6%)	Poslovanje nekretninama (10,0%)
Karlovačka	Prerađivačka industrija (25,7%)	Javna uprava, obrana, socij.osiguranje (12,6%)
Koprivničko-križevačka	Prerađivačka industrija (25,5%)	Poljoprivreda, ribarstvo i šumarstvo (14,0%)
Zagrebačka	Prerađivačka industrija (24,6%)	Trgovina na veliko i na malo, mot.vozila (17,8%)
Brodsko-posavska	Prerađivačka industrija (22,1%)	Poslovanje nekretninama (14,0%)
Sisačko-moslavačka	Prerađivačka industrija (21,9%)	Poslovanje nekretninama (11,1%)
Požeško-slavonska	Prerađivačka industrija (18,1%)	Poslovanje nekretninama (14,1%)
Osječko-baranjska	Prerađivačka industrija (16,6%)	Poljoprivreda, ribarstvo i šumarstvo (12,5%)
Jadranska Hrvatska	Poslovanje nekretninama (14,1%)	Smještaj, priprema i usluživanje hrane (12,6%)
Zadarska	Poslovanje nekretninama (19,8%)	Trgovina na veliko i na malo, mot.vozila (9,3%)
Šibensko-kninska	Poslovanje nekretninama (19,6%)	Prerađivačka industrija (10,3%)
Ličko-senjska	Poslovanje nekretninama (17,6%)	Poljoprivreda, ribarstvo i šumarstvo (12,7%)
Splitsko-dalmatinska	Poslovanje nekretninama (14,7%)	Trgovina na veliko i na malo, mot.vozila (12,4%)
Primorsko-goranska	Rudarstvo i vađenje (13,7%)	Poslovanje nekretninama (12,6%)
Dubrovačko-neretvanska	Smještaj, priprema i usluživanje hrane (24,2%)	Poslovanje nekretninama (12,2%)
Istarska	Smještaj, priprema i usluživanje hrane (20,0%)	Prerađivačka industrija (15,7%)

Izvor: Hrvatska gospodarska komora, „Županije – razvojna raznolikost i gospodarski potencijali“, <https://www.hgk.hr/documents/analiza-zupanija-2018-web5bd31ccf68e7f.pdf> 13.03.2020.

Bruto dodana vrijednost predstavlja BDP umanjen za razliku poreza i subvencija isplaćenih pojedinim djelatnostima. Vidljive su znatne razlike u strukturama gospodarstava pojedinih županija.⁷ Najzastupljenija djelatnost Istarske županije po

⁷ Hrvatska gospodarska komora, „Županije – razvojna raznolikost i gospodarski potencijali“, dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/analiza-zupanija-2018-web5bd31ccf68e7f.pdf>

BDV-u je smještaj, priprema i usluživanje grane sa 20% dok je druga djelatnost po zastupljenosti prerađivačka industrija sa 15,7%.

3.3. FINANCIJSKI REZULTATI POSLOVANJA PODUZETNIKA

Tablica 6: Poslovanje poduzetnika u 2016. i 2017. godini prema financijskim izvještajima za tu godinu

Županija	Broj poduzetnika	2016.			Broj poduzetnika	2017.		
		Broj zaposlenih	Ukupan prihod, u mil. HRK	Konsolidirani financijski rezultat (dobit ili gubitak razdoblja), u mil. HRK		Broj zaposlenih	Ukupan prihod, u mil. HRK	Konsolidirani financijski rezultat (dobit ili gubitak razdoblja), u mil. HRK
Republika Hrvatska	114.483	853.110	633.109	24.035	120.081	882.884	678.395	21.885
Kontinentalna Hrvatska	71.391	612.570	492.484	19.726	75.111	632.662	526.475	17.816
Grad Zagreb	38.127	324.866	311.878	13.720	40.120	331.978	329.092	12.481
Zagrebačka	7.206	50.365	45.703	1.803	7.721	54.562	49.878	2.019
Krapinsko-zagorska	1.975	19.309	11.054	531	2.033	20.203	11.756	578
Varaždinska	3.488	40.519	23.515	611	3.670	42.138	25.227	541
Koprivničko-križevačka	1.688	16.301	10.094	420	1.731	16.910	11.046	241
Međimurska	2.983	27.332	12.831	533	3.114	27.999	14.148	667
Bjelovarsko-bilogorska	1.776	13.530	6.540	125	1.819	13.710	6.984	152
Virovitičko-podravska	1.000	7.898	3.881	108	1.064	8.486	4.248	49
Požeško-slavonska	828	8.380	3.635	88	844	8.748	3.955	25
Brodsko-posavska	1.849	16.253	8.423	142	1.917	17.131	8.659	265
Osječko-baranjska	4.764	37.966	24.337	505	5.103	39.184	24.839	-273
Vukovarsko-srijemska	1.755	17.438	12.936	520	1.887	17.712	17.797	619
Karlovačka	2.027	16.337	9.028	617	2.093	16.886	9.488	488
Sisačko-moslavačka	1.925	16.076	8.630	3	1.995	17.015	9.358	-37
Jadranska Hrvatska	43.092	240.540	140.626	4.309	44.970	250.222	151.920	4.070
Primorsko-goranska	9.689	60.244	34.992	1.191	10.189	61.588	38.277	1.381
Ličko-senjska	765	4.150	2.059	126	817	4.458	2.250	37
Zadarska	3.918	21.644	12.695	492	4.273	23.534	13.752	681
Šibensko-kninska	2.228	11.706	5.734	-129	2.298	12.316	6.655	14
Splitsko-dalmatinska	12.725	74.741	43.326	1.135	13.211	76.885	45.990	1.681
Istarska	9.984	48.363	31.596	1.247	10.222	50.667	33.866	-310
Dubrovačko-neretvanska	3.783	19.692	10.225	247	3.960	20.774	11.131	586

Izvor: Hrvatska gospodarska komora, „Županije – razvojna raznolikost i gospodarski potencijali“, <https://www.hgk.hr/documents/analiza-zupanija-2018-web5bd31ccf68e7f.pdf> 13.03.2020.

Istarska županija bilježi gubitak u 2017. godini i to samo zbog izrazito negativnog poslovnog rezultata Uljanik grupe. Broj poduzetnika u Istarskoj županiji 2016. godine bio je 9.984, a broj zaposlenih iste te godine bio je 48.363. Ukupan prihod poduzetnika 2016. godine iznosio je 31.596.000.000,00 kuna, a dobitak razdoblja 1.247.000.000,00 kuna. Broj poduzetnika u Istarskoj županiji 2017. godine bio je 10.222, za 238 viši u odnosu na godinu prije. Broj zaposlenih iste te godine iznosio je 50.667. Ukupan prihod poduzetnika 2017. godine iznosio je 33.866.000.000,00 kuna, te je navedene godine zabilježen gubitak u iznosu od 310.000.000,00 kuna.

Prema podacima DZS-a na dan 30. rujna 2019. godine u Istarskoj županiji registrirano je 20.499 pravnih osoba od toga 10.943 aktivnih što je 7,95% od ukupno registriranih pravnih osoba u RH. Struktura pravnih osoba u Istarskoj županiji 2019. godina bila je sljedeća: trgovačka društva – 16.756 registriranih od kojih je 10.943 aktivnih, zadruge – 112 registriranih od kojih je 27 aktivnih, ustanove, tijela udruge i organizacije – 3.631 registriranih. Tome se dodaje i broj od 7.309 evidentiranih subjekata u obrtu i slobodnim zanimanjima.⁸

Prema aktivnostima u Istarskoj županiji na dan 30. rujna 2019. najviše pravnih osoba po aktivnosti bilo je registrirano u trgovini na veliko i malo; popravku motornih vozila i motocikala 2.195 od toga 3.676 registriranih, građevinarstvu 1.603 aktivnih od toga 2.636 registriranih, stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima 1.387 aktivnih od toga 1.844 registriranih, djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane 1.173 od toga 1.714 registriranih, te u prerađivačkoj industriji 1.022 aktivnih od toga 1.457 registriranih.

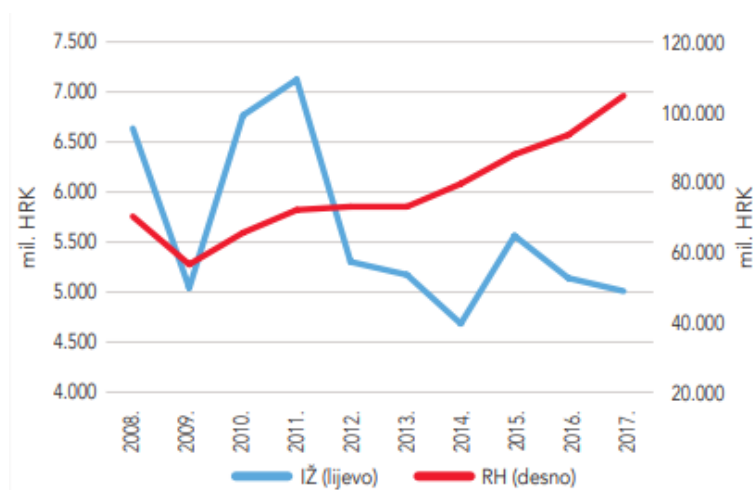
Godišnje financijsko izvješće o poslovanju u 2018. godini predalo je Fina-i 11.006 poduzetnika od kojih je 6.647 ostvarilo dobitak, a 4.359 poduzetnika ostvarilo je gubitak poslovanja. Ukupni prihodi poduzetnika u 2018. godini iznosili su 34.818.488 tis. kn, ukupni rashodi 33.071.660 tis. kn. Najveću dobit razdoblja u 2018. godini ostvarile su djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u iznosu od 1.134.051.000,00 kuna, a najveći gubitak razdoblja ostvarila je prerađivačka industrija u iznosu od -707.809.000,00 kuna.⁹

⁸ Istarska županija, *Gospodarstvo*, dostupno na: <https://www.istra-istria.hr/index.php?id=16>

⁹ Loc.cit.

3.3.1. Robni Izvoz

Grafikon 1: Robni izvoz u razdoblju od 2008. do 2017. godine u mil. HRK - Usporedba IŽ s RH

Izvor: Hrvatska gospodarska komora, „Županije – razvojna raznolikost i gospodarski potencijali“, <https://www.hgk.hr/documents/analiza-zupanija-2018-web5bd31ccf68e7f.pdf> 13.03.2020. 14.03.2020.

Iz prikazanog grafikona možemo vidjeti kako robni izvoz Istarske županije pada kroz promatrano razdoblje od 2008. do 2017. godine. 2010. godine zabilježena je najviša razina robnog izvoza u iznosu od 100.000.000.000,00 kuna.

Prema podacima iz Godišnjeg financijskog izvješća o poslovanju u 2018. godini koje objavljuje Fina Istarsko gospodarstvo je ostvarilo 11.299.560 tis. kuna izvoza za 18,3% više nego u 2017. godini i 4.089.565 tis. kuna uvoza za 1,3% više nego u 2017. godini. Pokrivenost uvoza izvozom u Istarskoj županiji u 2018. godini iznosila je 276,30%. Istarska županija je u 2018. godini brojila 1.316 izvoznika za 10,9% više nego u 2017. godini i 1.721 uvoznika za 13,3% više nego u 2017. godini.¹⁰

¹⁰ Službena web stranica FINA-e, „GFI za poslovnu 2018. i 2019. godinu“ dostupno na: <https://www.fina.hr/godisnji-financijski-izvjestaji/obraci>

3.4. TRŽIŠTE RADA

3.4.1. ZAPOSLENOST

Broj zaposlenih u Istarskoj županiji na dan 31.03.2018. godine bio je veći za 3.243 osoba ili 3,94% u odnosu na ukupnu zaposlenost u istom razdoblju prethodne, 2017. godine. Prema evidenciji Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje na dan 31. listopada 2019. evidentirano je ukupno 91.631 osiguranika. Zaposlenih radnika kod pravnih osoba bilo je 74.779 ili 81,61%; zaposlenih u obrtništvu 5.886 ili 6,42% ; poljoprivrednika 762 ili 0,83%; zaposlenih u samostalnim profesionalnim djelatnostima 968 ili 1,05% te 8.836 zaposlenih kod fizičkih osoba ili 9,64%.¹¹

Tablica 7: Osiguranici HZMO, prosjek godine

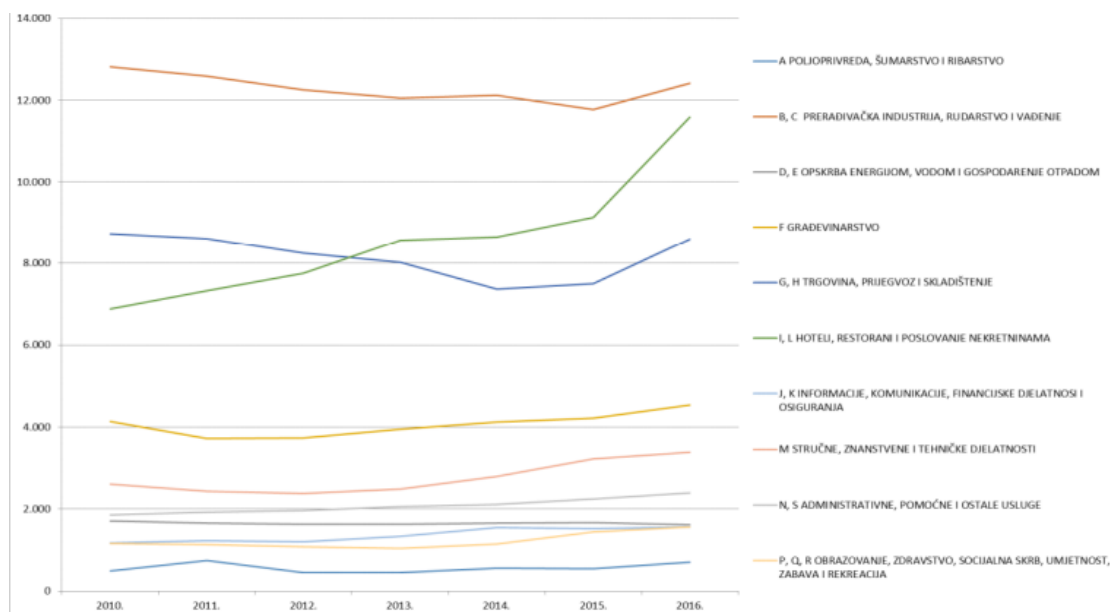
Županija	2008.	2017.	2017.-2008.
Republika Hrvatska	1.613.055	1.491.699	-121.356
Kontinentalna Hrvatska	1.096.710	995.236	-101.474
Grad Zagreb	475.586	441.031	-34.555
Zagrebačka	77.686	76.102	-1.584
Krapinsko-zagorska	37.141	36.664	-477
Varaždinska	66.977	63.197	-3.780
Koprivničko-križevačka	41.104	33.685	-7.419
Međimurska	42.296	40.273	-2.024
Bjelovarsko-bilogorska	37.644	30.343	-7.301
Virovitičko-podravska	24.398	20.012	-4.386
Požeško-slavonska	20.931	18.842	-2.089
Brodsko-posavska	42.477	37.101	-5.376
Osječko-baranjska	98.164	84.923	-13.241
Vukovarsko-srijemska	46.671	39.984	-6.687
Karlovačka	38.869	34.718	-4.151
Sisačko-moslavačka	46.770	38.362	-8.407
Jadranska Hrvatska	516.344	496.463	-19.882
Primorsko-goranska	126.282	113.417	-12.865
Ličko-senjska	14.678	14.899	222
Zadarska	51.260	53.095	1.835
Šibensko-kninska	31.088	31.241	154
Splitsko-dalmatinska	156.906	150.558	-6.348
Istarska	91.741	88.455	-3.286
Dubrovačko-neretvanska	44.391	44.797	407

Izvor: Hrvatska gospodarska komora, „Županije – razvojna raznolikost i gospodarski potencijali“, <https://www.hgk.hr/documents/analiza-zupanija-2018-web5bd31ccf68e7f.pdf> 13.03.2020.

¹¹ Istarska županija, *Statistika*, dostupno na: <https://www.istra-istria.hr/index.php?id=1409>

Prosječna godišnja prikazane tablice izračunat je kao prosjek stanja krajem svakog kvartala. 2008. godine u Istarskoj županiji bilo je 91.471, a 2017. taj je broj manji za 3.286, odnosno iznosi 88.455 osiguranika.

Grafikon 2: Zaposlenost po djelatnostima u Istarskoj županiji za razdoblje od 2010. – 2016. godine

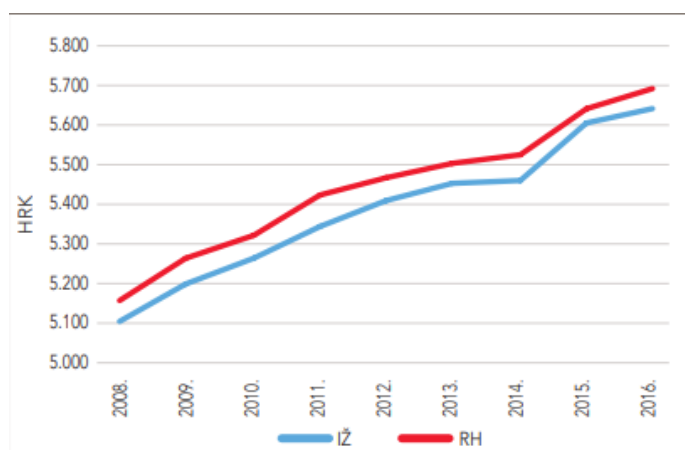
Izvor: Županijska razvojna strategija Istarske županije do 2020. godine, http://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/sluzbene_novine/2018/broj06-od-27-03-2018.pdf 14.03.2020.

Broj zaposlenih prema Registru godišnjih financijskih izvještaja povećan je u razdoblju 2015. u odnosu na 2016. godinu sa 45.883 na 48.365, otvoreno je dodatnih 2.482 radnih mjesta. U prerađivačkoj industriji zabilježen je najveći broj novootvorenih radnih mjesta, a zatim i u djelatnostima pružanja smještaja i pripreme i posluživanja hrane.

Trend rasta novootvorenih radnih mjesta prate građevinarstvo, trgovina na veliko i malo, informacijsko-komunikacijske djelatnosti, stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti te administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti.¹²

¹² Istarska županija, „Županijska razvojna strategija Istarske županije do 2020. godine“, dostupno na: http://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/sluzbene_novine/2018/broj06-od-27-03-2018.pdf

Grafikon 3: Prosječne mjesečne neto plaće u razdoblju od 2008. - 2016. godine – Usporedba IŽ s RH

Izvor: Hrvatska gospodarska komora, „Županije – razvojna raznolikost i gospodarski potencijali“, <https://www.hgk.hr/documents/analiza-zupanija-2018-web5bd31ccf68e7f.pdf> 13.03.2020.

Iz grafikona vidljivo je kako su mjesečne neto plaće u Istri u odnosu na RH nešto niže, ali vidimo rast iz godine u godinu. Za 2016. godinu možemo iščitati da je u Istarskoj županiji prosječna plaća iznosila oko 5.600,00 kuna dok je u RH iznosila više, 5.700,00 kuna. Prosječna neto plaća po zaposlenom u Istarskoj županiji prema podacima FINA-e za 2018. godinu iznosila je 5.699 kn, što je 3,4% više u odnosu na prosječnu neto plaću u 2017. godini koja je iznosila 5.510,00 kn.

3.4.2. NEZAPOSLENOST

Tablica 8: Broj nezaposlenih - prosjek po godinama promatran po županijama

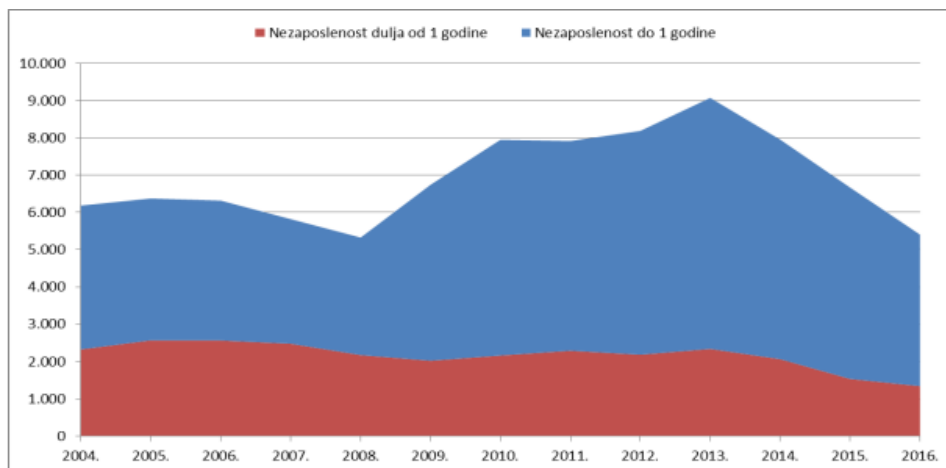
Županija	2008.	2017.	2017.-2008.
Republika Hrvatska	236.741	188.044	-48.696
Kontinentalna Hrvatska	161.853	120.276	-41.577
Grad Zagreb	26.584	22.178	-4.405
Zagrebačka	9.814	7.614	-2.200
Krapinsko-zagorska	4.053	3.301	-753
Varaždinska	6.822	3.571	-3.251
Koprivničko-križevačka	5.799	3.143	-2.656
Međimurska	5.051	2.816	-2.235
Bjelovarsko-bilogorska	10.316	6.958	-3.358
Virovitičko-podravska	7.729	6.313	-1.416
Požeško-slavonska	4.669	3.669	-1.000
Brodsko-posavska	12.797	8.592	-4.205
Osječko-baranjska	25.633	22.858	-2.775
Vukovarsko-srijemska	16.380	11.384	-4.995
Karlovačka	10.815	5.543	-5.272
Sisačko-moslavačka	15.392	12.336	-3.056
Jadranska Hrvatska	74.888	67.768	-7.119
Primorsko-goranska	12.911	9.960	-2.951
Ličko-senjska	2.998	2.689	-309
Zadarska	9.410	6.362	-3.048
Šibensko-kninska	6.570	5.749	-821
Splitsko-dalmatinska	31.562	31.340	-223
Istarska	5.325	4.995	-330
Dubrovačko-neretvanska	6.112	6.673	561

Izvor: Hrvatska gospodarska komora, „Županije – razvojna raznolikost i gospodarski potencijali“, <https://www.hgk.hr/documents/analiza-zupanija-2018-web5bd31ccf68e7f.pdf> 13.03.2020.

Iz prikazane tablice možemo vidjeti da se broj nezaposlenih 2017. godine u Istarskoj županiji smanjio u odnosu na 2008. godinu. 2008. godine je taj broj iznosio 5.325 nezaposlenih, a 2017. 4.995 nezaposlenih. DZS objavljuje podatak o broju zaposlenih po županijama samo jednom godišnje, i to 31. ožujka što iskrivljuje sliku u županijama koje imaju najizraženije sezonske oscilacije zbog velike važnosti turističke djelatnosti. Precizniji je podatak koji prikazuje zaposlenost prema broju osiguranika mirovinskog osiguranja. Do 2009. godine u ljetnim mjesecima se broj nezaposlenih smanjivao na razinu između 4 i 5 tisuća, a izvan sezone porastao bi do 8 tisuća. Nakon 2010. godine, sezonska se nezaposlenost uravnotežila na razini 6 tisuća osoba, a izvansezonska dostiže 10 tisuća. Iznimka su 2013. i 2014. godine kada je zabilježena rekordno visoka razina od 12 tisuća nezaposlenih osoba.

Dugotrajna nezaposlenost nije problem Županiji, u 2015. godini broj osoba koje su nezaposlene 12 ili više mjeseci smanjen je na 2.000. Prosječan broj nezaposlenih u Županiji 2016. godine iznosio je 5.404 osoba što je 19% manje u odnosu na 2015. godinu u kojoj je evidentirano 6.665 nezaposlenih osoba.¹³

Grafikon 4: Registrirana nezaposlenost u Istarskoj županiji u razdoblju od 2004. godine do 2016. godine

Izvor: Županijska razvojna strategija Istarske županije do 2020. godine, http://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/sluzbene_novine/2018/broj06-od-27-03-2018, 14.03.2020.

HZZ kroz Mjere aktivne politike zapošljavanja provodi programe obrazovanja nezaposlenih osoba prema potrebama tržišta rada. Obrazovanjem nezaposlenih osoba za deficitarna zanimanja povećava se njihova konkurentnost na tržištu rada i na taj način zadovoljavaju potrebe tržišta rada Županije za deficitarnim zanimanjima. U razdoblju od 2009. do 2016. godine zabilježen je porast korisnika programa aktivne politike zapošljavanja. Pravo na novčanu naknadu u razdoblju od 2009. do 2016. godine koristilo je u prosjeku 42,18% nezaposlenih. Na trend smanjenja broja korisnika novčane naknade u 2016. godini utjecalo je to da su poslodavci iz djelatnosti turizma i ugostiteljstva – za određeni broj svojih sezonskih radnika, iskoristili mogućnost su/financiranja produženog mirovinskog osiguranja i nakon turističke sezone. Ponudili su im ugovor o stalnim sezonskim poslovima.

„Stalni sezonac“ ne prijavljuje se u evidenciju nezaposlenih osoba i ne koristi pravo na novčanu naknadu. Po prestanku rada na sezonskim poslovima, „stalnog sezonca“

¹³ Istarska županija, „Županijska razvojna strategija Istarske županije do 2020. godine“, dostupno na: http://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/sluzbene_novine/2018/broj06-od-27-03-2018.pdf

poslodavac prijavljuje na produženo mirovinsko osiguranje, a radnik dobiva novčanu pomoć za razdoblje tijekom kojeg ne radi. Novčana sredstva za trošak produženog mirovinskog osiguranja poslodavcu sufinancira HZZ. „Stalni sezonac“ prima novčanu pomoć – najduže za razdoblje od šest mjeseci – u iznosu utvrđenim odlukom Vlade Republike Hrvatske.¹⁴

3.5. PODUZETNIČKA INFRASTRUKTURA

3.5.1. PODUZETNIČKE ZONE

Poduzetničke zone jedan su od glavnih instrumenta podrške poduzetništvu, razvoj poduzetničkih zona u značajnoj mjeri pridonosi razvoju svih grana gospodarstva. Osnovna namjena poduzetničkih zona je poticanje razvoja poduzetništva kao pokretačke snage lokalnog i regionalnog održivog gospodarskog razvoja s ciljem povećanja broja gospodarskih subjekata, porasta zaposlenosti, poboljšanja njihovih poslovnih rezultata, povećanja konkurentnosti poduzetnika te povećanja udjela proizvodnje u ukupnom gospodarstvu. Poduzetničke zone kao dio poduzetničke infrastrukture trebaju biti opremljene komunalnom infrastrukturom, prometnom infrastrukturom, energetsom infrastrukturom i komunikacijskom infrastrukturom. Poduzetničke zone definirane su kao infrastrukturno opremljena područja utvrđena prostornim planovima.

Tablica 9: Poduzetničke zone prema veličini

Veličina zona	Broj
Male (do 10 ha)	12
Srednje (10 do 100 ha)	19
Velike (100 ha +)	3
UKUPNO IZ	34

Izvor: Službene web stranice istarske razvojne agencije, <https://ida.hr/hr/> 14.03.2020.

¹⁴ Istarska županija, „Županijska razvojna strategija Istarske županije do 2020. godine“, dostupno na: http://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/sluzbene_novine/2018/broj06-od-27-03-2018.pdf

Dugoročni program razvoja i poticaja poduzetničkih zona na području Županije izrađen je na temelju iskazanih potreba poduzetnika kako bi se osiguralo poduzetničke infrastrukture i poticalo razvoj malog i srednjeg poduzetništva unutar županije.

Cilj dugoročnog programa je da se poduzetnicima omogući rješenja po pitanju poslovnog prostora, vodeći računa o funkcionalnosti prostora te o racionalizaciji pri izgradnji i budućem korištenju prostora. Broj poduzetničkih zona u Istarskoj županiji je 34. Zone zauzimaju površinu od preko 1.200 ha zemljišta. Investiranje u zone vrši se udruživanjem namjenskih sredstava iz proračuna Istarske županije, jedinica lokalne samouprave i resornog ministarstva. Istarska razvojna agencija vodi računa o posebnosti svake zone, fazi opremanja zona i marketinga, provodi i koordinira postupak izrade dokumentacije.

Za ocjenu učinkovitosti ulaganja u poduzetničke zone i potencijale rasta i razvoja poduzetničkih zona Istarske županije korišteni su kriteriji:

- veličine iznosa ulaganja,
- veličine slobodnih površina za prihvata novih poduzetnika,
- dostupnosti komunalne infrastrukture,
- provođenja projekata izgradnje i opremanja poduzetničkih zona u skladu s potrebama poduzetnika i
- olakšica za poduzetnike.¹⁵

Osnivači i upravitelji poduzetničke infrastrukture su jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave te druge pravne osobe sa sjedištem u Republici Hrvatskoj koje su registrirane za djelatnosti unaprjeđenja razvoja poduzetničke infrastrukture.¹⁶

3.5.1.1. *Program razvoja poduzetničkih zona 2015. – 2020. godine*

Program razvoja zona usmjeren je na ostvarenje rasta i razvoj poduzetnika, stvaranje novih poduzetnika, otvaranje novih radnih mjesta, stvaranje mogućnosti za ulaganje i ostvarenje direktnih inozemnih ili domaćih investicija, razvoj novih tehnologija,

¹⁵ Istarska županija, „Županijska razvojna strategija Istarske županije do 2020. godine“, dostupno na: http://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/sluzbene_novine/2018/broj06-od-27-03-2018.pdf

¹⁶ Loc.cit.

stvaranje mogućnosti za izmještanje proizvodnih djelatnosti iz gradskih/naseljenih područja, povećanje konkurentnosti gospodarstva, razvoj lokalne zajednice i regije, povećanje udjela proizvodnje u ukupnom gospodarstvu, kreiranje povoljne poduzetničke klime u okruženju, poticanje razvoja malog i srednjeg poduzetništva i slično.

Za razvoj i opremanje poduzetničkih zona u jedinicama lokalne samouprave na području Županije od 2004. do 2014. godine uloženo je 162.086.178,00 kn. Rashodi se odnose na rashode za: projektnu dokumentaciju, zemljište, energetska, komunalna, prometna i komunikacijska infrastruktura, promidžbu i druga ulaganja, čime se stvaraju preduvjeti za uvođenje niza poticaja za razvoj malog i srednjeg poduzetništva na infrastrukturno opremljenom zemljištu. Do 2014. godine obavljena su ulaganja u 31 poduzetničku zonu.¹⁷

Tablica 10: Broj zaposlenih u poduzetničkim zonama, podaci za 2014. godinu

Redni broj	Jedinica lokalne samouprave	Naziv poduzetničke zone	Broj aktivnih poduzetnika	Broj zaposlenika	Ulaganja (u kn)	Ulaganja po zaposleniku (u kn)
1.	Grad Vodnjan	Galižana	15	135	12.585.500,00	93.223,33
2.	Grad Labin	Vinež	20	721	10.702.826,00	14.844,41
3.	Grad Novigrad	Vidal	25	243	14.083.895,00	57.958,41
4.	Općina Žminj	Žminj	14	296	6.802.828,00	27.703,15
5.	Općina Kaštelir Labinci	Labinci	23	112	4.618.500,00	53.492,25
6.	Grad Pazin	Ciburi	14	136	8.161.959,00	67.543,84
7.	Općina Svetvinčenat	Bibići	0	0	1.704.693,00	/
8.	Grad Buzet	Mažinjica	12	208	4.347.630,00	20.902,06
9.	Općina Lupoglav	Lupoglav	1	107	1.882.870,00	17.596,91
10.	Općina Višnjan	Milanezi	2	64	11.023.738,00	172.245,90
11.	Grad Buzet	Mala Huba 2	4	39	4.342.638,00	111.349,69
12.	Grad Rovinj	Gripole Spine	4	148	7.170.315,00	48.448,07
13.	Grad Buje	Buje	21	322	5.530.000,00	/

¹⁷ Službene web stranice istarske razvojne agencije, „Program razvoja poduzetničkih zona 2015. – 2020. godine“, dostupno na: <https://ida.hr/hr/>

14.	Grad Poreč	Buići – Žbandaj	7	230	25.813.421,00	112.232,00
15.	Grad Umag	Ungarija	3	323	11.513.200,00	35.644,58
16.	Općina Tinjan	Butori	0	0	150.000,00	/
17.	Općina Vrsar	Neon	8	25	718.782,00	32.292,00
18.	Općina Barban	Barban	3	176	8.198.000,00	46.579,54
19.	Grad Vodnjan	Tison	0	0	1.787.755,00	/
20.	Općina Ližnjan	Aerodrom Pula	0	0	94.157,00	/
21.	Općina Raša	Raša	0	0	0,00	/
22.	Općina Pićan	Potpićan	12	210	9.272.580,00	44.155,14
23.	Općina Brtonigla	Štrpe	0	0	3.335.959,00	/
24.	Općina Sv. Nedelja	Nedešćina	0	0	1.589.907,00	/
25.	Općina Bale	Monkaštel	1	4	78.440,00	19.610,00
26.	Općina Sv. Petar u Šumi	Škripelj	2	162	82.968,00	512,14
27.	Grad Poreč	Kukci	2	24	1.062.123,00	44.255,12
28.	Grad Poreč	Baderna	0	0	0,00	/
29.	Grad Poreč	Facinka	3	110	9.632.234,00	87.566,00
30.	Grad Buje	Mazurija	0	0	107.843,00	/
31.	Grad Rovinj	Rovinjско selo	0	0	1.345.200,00	/
32.	Općina Funtana	Funtana	0	0	675.918,00	/
33.	Grad Pazin	Podberam	6	95	1.712.626,00	18.027,63
34.	Općina Sv. Nedelja	Dubrova	0	0	1.589.907,00	/
UKUPNO			202	3890	162.086.178,00	53.627,72

Izvor: Program razvoja poduzetničkih zona 2015. – 2020. godine, Službene web stranice istarske razvojne agencije, <https://ida.hr/hr/> 14.03.2020.

Programom razvoja planira se dovršiti izgradnja 15 poduzetničkih zona. Istarska županija, gradovi i općine u godišnjim proračunima izdvajaju značajna sredstva za izgradnju infrastrukture u zonama. Potrebna je potpora države putem Projekta Poduzetničkog impulsa izgradnje poduzetničkih zona u jedinicama lokalne i područne samouprave zbog velikih iznosa ulaganja. Poduzetničke zone u Županiji udovoljavaju svim zadanim ciljevima propisanim od Vlade Republike Hrvatske glede dostupnosti infrastrukture te ostalih preduvjeta za razvoj te minimalnih uvjeta i sadržaja poslovnih zona. Sve poduzetničke zone nalaze se u blizini većih naselja.

Poslovne aktivnosti u zonama pretežito su proizvodnog karaktera, usmjerene izvozu. Zone su ravnomjerno raspoređene na području Županije s ciljem ujednačenog regionalnog razvoja. Ulaganje u poduzetničku infrastrukturu popraćeno je ulaganjima koji su sadržani u financijskoj potpori poduzetnicima, jamstvima za poduzetnike,

edukaciji i ostalim uslugama neophodnim za stvaranje novih kao i za rast i razvoj postojećih poduzetnika.

Istarska županija i devet istarskih gradova 1999. godine osnovali su Istarsku razvojnu agenciju (IDA) u cilju bržeg i fleksibilnijeg razvoja malog i srednjeg poduzetništva, ali i poduzetničke infrastrukture. IDA koordinira razvoj poduzetničkih zona, pruža savjetodavne usluge poduzetnicima, kao i organizaciju programa edukacije. Provođi i poticajne kreditne linije za razvoj poduzetništva na području Istarske županije. Razvoj poduzetničke infrastrukture i stvaranje povoljne poduzetničke klime značajna je za razvoj cjelokupnog gospodarstva Istarske županije. Cilj Programa razvoja poduzetničkih zona je dovršetak infrastrukturnog opremanja postojećih zona, proširenje zona te izgradnja novih poduzetničkih zona.¹⁸

3.5.2. *PODUZETNIČKI I TEHNOLOŠKI INKUBATORI*

Kako bi se poduzetnicima olakšalo pokretanje vlastitog posla, 2005. godine unutar IDA – e pokrenut je poduzetnički inkubator „Izazov“. Mladim obrazovanim ljudima koji tek pokreću posao, ovim projektom osigurava se prvi poslovni prostor i savjetodavna pomoć, pruža im se i mogućnost financiranja putem djelovanja jamstvenog fonda. Prvi korak je da se novoosnovanim tvrtkama putem natječaja dodjeljuje poslovni prostor koji potom subvencionirano mogu koristiti od šest mjeseci do maksimalno tri godine. Prednost toga je što se zakup ne plaća prva tri mjeseca, tijekom preostalih devet mjeseci plaća se 25 posto, druge godine 50 posto, a treće 75 posto utvrđenog iznosa.

Ciljevi poduzetničkog inkubatora su da olakšava poduzetnicima pokretanje vlastitog posla nakon završenog školovanja, pružanje servisa poduzetnicima u inkubatoru putem opremanja i održavanja uredskih prostora, provedba edukacija za poduzetnike u inkubatoru, djelovanje info punkta i web portala inkubatora. Poduzetničkim inkubatorom se pružaju usluge edukacije poduzetnika, marketinga, izrade poslovnog plana, informatike, računovodstva i slično. Sastoji se od 10 modularnih ureda koji se mogu prilagođavati potrebama korisnika. Uz urede korisnici na korištenje imaju salu za sastanke i prezentacije te informatički kabinet.

¹⁸ Istarska razvojna agencija, „Program razvoja poduzetničkih zona 2015. – 2020. godine“, dostupno na: <https://ida.hr/hr/bn/poduzetnistvo/poduzetnicke-zone-i-klasteri/poduzetnicke-zone/>

Ciljevi tehnološkog parka su uspostava inkubacijskog centra za tehnološki inovativna start – up poduzeća te uspostava mehanizama za unaprjeđenje postojećih tehnološko inovativnih poduzeća, zatim pružanje servisa poduzetnicima u inkubatoru u obliku tehničke, olakšano financiranje preko jamstvenog fonda IDA – e, savjetodavne podrške (consulting, treninzi zaposlenika, marketing, internet portal), poboljšanje transfera znanja sa sveučilišta u gospodarske subjekte, identifikacija tehnološko inovativnih projekata i motivacija za pokretanje inkubacijskog procesa.¹⁹

IDA-in Inkubator „Izazov“ trenutno broji osam stanara, odnosno poduzeća. Red Martyr Entertainment (Info Mark d.o.o.), Consonna d.o.o., Facades, obrt za računalno savjetovanje, Intersoft Technologies d.o.o., Master, obrt za promidžbu, upravljanje nekretninama i turistička agencija, Rosanda projekt j.d.o.o., Stratura d.o.o. te Travel vision j.d.o.o.²⁰

Mreža Inkubatora Istarske Županije sastoji se od: Poduzetničkog Inkubatora Pazin, Poduzetničkog Inkubatora "Izazov" Pula, Spin - Studentski Poduzetnički Inkubator Pula, Tehnološki Inkubator Pula, Poduzetnički Inkubator Barban, Coworking Rovinj, Poduzetnički Inkubator Rovinj, Poduzetnički Inkubator Vodnjan, Coworking Labin, Poduzetnički Inkubator Verzi Buzet (u izgradnji), Poduzetnički Inkubator Poreč.

3.5.3. KLASTERI

Glavni cilj osnivanja klastera na području Istarske županije je podizanje konkurentnosti malih i srednjih poduzeća, te gospodarstva Istarske županije u cjelini.

Formiranje klastera u Istarskoj županiji predstavlja zajedničku inicijativu javnog, privatnog te razvojno – istraživačkog i znanstvenog sektora koji na bilo koji način mogu pridonijeti uspostavi klastera. Razvoj klastera pridonosi rastu produktivnosti, inovativnosti i konkurentnosti povezanih poduzeća te se istovremeno jača konkurentnost regija i ukupnog nacionalnog gospodarstva.

¹⁹ Poduzetnički inkubator izazov, dostupno na: <http://www.inkubator-izazov.com/pocetna/>

²⁰ Istarska razvojna agencija, dostupno na: <https://ida.hr/hr/bn/poduzetnistvo/poduzetnicke-zone-i-klasteri/poduzetnicke-zone/>

U Istarskoj županiji među poznatijim klasterima je Vinistra – klaster za promociju vina Istre. Strateški ciljevi klastera Vinistra su promicanje, razvoj i unaprjeđivanje vinarstva u Istarskoj županiji, utvrđivanje zajedničkih razvojnih interesa istarskih proizvođača vina, zalaganje za zaštitu domaće tehnologije i znanja, razvoj međusobnih odnosa proizvođača vina te podupiranje suradnje u pripremi i provedbi projekata financiranih iz sredstava Republike Hrvatske, jedinica lokalne i regionalne samouprave, te fondova Europske unije i drugih međunarodnih izvora financiranja.²¹

4. FUNKCIJA INVESTICIJA

Investicije značajno utječu na gospodarstvo i njegov rast. Predstavljaju ulaganje u određena područja od kojih se u konačnici očekuje profit. U širem smislu riječi investicija je prikupljanje kapitala u sadašnjosti s nadom ostvarenja dobitka u budućnosti. Riječ investicija koja dolazi od latinske riječi *investitio* znači ulaganje novca.

Investicije se mogu promatrati u ekonomskom i financijskom smislu. „Investicije su ekonomske aktivnosti kojima se odriče od sadašnje potrošnje radi povećanja budućeg outputa; mogu biti materijalna kapitalna dobra (oprema npr.) ili nematerijalna (odgoj, istraživanja, zdravlje, npr.), a financijski kupnja su vrijednosnih papira (dionica npr.).“

²²

Ekonomski smisao ulaganja predstavlja dodatak opreme, zaliha, građevinskih objekata, odnosno proizvodnju trajnih kapitalnih dobara. Bazira se na ulaganju dobara s ciljem da se u budućnosti stvori profit. Financijski smisao je korištenje monetarne imovine koja će se u budućnosti vratiti ili prodati po većoj cijeni. Investicije mogu biti opipljivi, stvarni kapital (zgrade, oprema i zalihe) i neopipljive u koje spada obrazovanje ili ljudski kapital, istraživanje i razvoj, i slično.²³

Investicije su ulaganja u fiksni, radni i ljudski kapital tijekom vremena koja nisu namijenjena neposrednoj potrošnji, a poduzeta su radi povećanja ili održavanja

²¹ Loc.cit.

²² Đ. Benić: „Makroekonomija“, Zagreb, Školska knjiga, d.d., 2016., str. 690

²³ Samuelson, A., Nordhaus, W.: „Ekonomija“, Mate d.o.o., Zagreb, 1992., str.735.

raspoloživog realnog kapitala. Investicije se mogu definirati i kao mogućnosti za povećanje proizvodnje i proizvodnosti kao i osiguranja dodatnih budućih tokova dohotka za društvo.²⁴

Investicije u gospodarstvu imaju dvostruku ulogu. Nagle promjene investicija utječu na agregatnu potražnju dok ona utječe na proizvodnju i zaposlenost. Uz to investicije vode k akumulaciji kapitala. Dodaci fondu zgrada i opreme povećavaju potencijalni proizvod i potiču ekonomski rast u dugom roku. Dvostruka uloga je ta što utječu na proizvodnju u kratkom roku putem utjecaja stvorenog kapitala na potencijalnu proizvodnju i agregatnu ponudu.²⁵

U nastavku su objašnjeni ciljevi, motivi te funkcije investicija.

Ciljevi investiranja:

- povećanje obujma poslovanja,
- poboljšavanje kvalitete učinka,
- porast produktivnosti rada,
- smanjenje troškova po jedinici učinka i
- povoljni poslovni rezultat.²⁶

Motivi za investiranja mogu biti:

- porast zaposlenosti,
- iskorištavanje prirodnih resursa i
- razvoj pojedinih područja i regija.²⁷

Funkcije investicija su:

- osigurati održavanje društvene proizvodnje,
- gospodarski razvoj, porast zaposlenosti i
- životnog standarda.²⁸

²⁴ Bogunović, A., Sharma, S.: „*Narodno gospodarstvo*“, Art Studio Azimović, Zagreb, 1995., str. 178.

²⁵ Loc.cit.

²⁶ Babić, Š., „*Uvod u ekonomiku poduzeća, Dom i svijet*“: Ekonomski fakultet, Zagreb, 2005.

²⁷ Loc.cit.

²⁸ Loc.cit.

4.1. POJAM I VRSTE INVESTICIJA

Razlikuju se tri vrste investicija: bruto, neto i nove investicije.

Bruto investicije su bruto povećanje fiksnih fondova, realnog kapitala u određenom razdoblju. Udio investicija u bruto domaćem proizvodu razlikuje se među zemljama i kreće se između 5 i 30%. Udio ovisi o ekonomskoj politici, stupnju razvoja zemlje i ostalim čimbenicima. Obuhvaćaju ukupnu vrijednost svih društvenih izdavanja u fiksni, radni ili ljudski kapital. Bruto investicije su usmjerene na zamjenu ili povećanje proizvedenog nacionalnog bogatstva. Dio su bruto domaćeg proizvoda koji je tekućom razmjenom namijenjen i upotrijebljen za nadoknađivanje fiksnih fondova utrošenih u procesu proizvodnje ili izgradnju novih. Promjene veličine zaliha obrtnih sredstava ili fiksnog kapitala u toku jedne godine procjenjuje se bruto investicijama. Zbog toga jer dio zaliha tijekom godine zastari ili se istroši, a dio obrtnih sredstava postane neiskoristiv.²⁹

„Neto investicije predstavljaju iznos kojim se povećavaju zalihe ukupnog fiksnog kapitala, a bruto-investicije predstavljaju ukupan trošak ulaganja u fizički kapital“.³⁰ Neto investicije predstavljaju porast stanja kapitala odnosno porast proizvodnog kapaciteta narodne privrede.³¹

Oduzimanjem iznosa amortizacije od bruto investicija dobijemo iznos neto investicija. Neto investicije predstavljaju povećanje postojeće vrijednosti proizvedenog nacionalnog bogatstva, a njihov zbroj daje neto vrijednost fiksnih fondova i obrtnih sredstava.

Osim bruto i neto postoje i nove investicije. One predstavljaju dio novog društvenog proizvoda, upotrebljava se za investicije u nove fiksne fondove. Umanjenjem bruto investicija za vrijednost zamjene (rashodovni fiksni fondovi, otpisana obrtna sredstva i investicije u tijeku) dobije se iznos novih investicija.

„Izvor financiranja novih investicija je identičan izvoru financiranja neto investicija, a razliku čini višak akumulirane amortizacije nad zamjenama. Kumulirane nove

²⁹ Mate Babić: „*Makroekonomija*“, MATE d.o.o., Zagreb, 2007., str. 275

³⁰ Sharma, S., „*Osnovni pojmovi u makroekonomiji*“, Ekonomski fakultet Zagreb, Zagreb, 1993., str. 35

³¹ Mate Babić: „*Makroekonomija*“, MATE d.o.o., Zagreb, 2007., str. 275

investicije ocrtavaju fizički obujam proizvodnih kapaciteta ili bruto vrijednost fiksnih fondova.“³²

Investicije mogu biti i financijske i realne. Ulaganja štednje gospodarskih subjekata su financijske (ili portfolio) investicije. Realne investicije predstavljaju ulaganja u zgrade, zalihe i opremu. Budući da pod realnim kapitalnim dobrima podrazumijevamo fiksni, radni i ljudski kapital, razlikujemo investicije u:

- Fiksne fondove ili fiksni kapital koji obuhvaća uređenje, strojeve, zgrade, prometnu infrastrukturu i ostala sredstva koja služe u proizvodnom procesu tijekom cijelog vijeka trajanja,
- Obrtne fondove ili radni kapital koji sadržava fondove osnovnih reprodukcijских sirovina, zalihe inputa, poluproizvoda i finalnih proizvoda koji mijenjaju svoj oblik u svakoj fazi prerade do finalne potrošnje te
- Ljudski kapital koji obuhvaća ukupno zaposlene ljude u proizvodnom procesu.³³

Investicije se također mogu podijeliti prema djelatnostima investitora, prema karakteru izgradnje i prema tehničkoj strukturi. Izvori investicija mogu biti vlastita ili tuđa sredstva.

Prema djelatnosti investitora investicije mogu biti u opskrbu električnom energijom, plinom, vodom, građevinarstvo, prerađivačku industriju, trgovinu na veliko i malo, popravak motornih vozila te predmeta za osobnu upotrebu i kućanstvo, hotele i restorane, prijevoz, financijsko posredovanje, poslovanje nekretninama, iznajmljivanje, poslovne usluge i slično.

Prema karakteru izgradnje postoje investicije u: nove kapacitete, investicije u proširenje, rekonstrukciju i modernizaciju i investicije za održavanje i zamjenu postojećih kapaciteta.

Prema tehničkoj strukturi investicija imamo investicije u: građevinske objekte kao i oprema koja je ugrađena u građevinske objekte (npr. dizala, uređaji za grijanje) i sami projekti za njih, investicije u opremu sa montažom obuhvaćaju se i troškovi prijevoza,

³² A. Bogunović i S. Sharma: „*Narodno gospodarstvo: Osnove teorije i prakse*“, Zagreb, ART STUDIO AZINOVIĆ, 1995., str. 184.

³³ Mate Babić: „*Makroekonomija*“, MATE d.o.o., Zagreb, 2007

carine i osiguranja te ostale investicije (ulaganja u osnovno stado, pošumljavanje, itd.).³⁴

Za donošenje odluka o ulaganju najznačajniji čimbenici su: porezna politika, kamatna stopa, vlasnička struktura gospodarstva, itd. Kako bi se donijele ispravne odluke potrebno je izraditi investicijske studije da se skupe svi potrebni podaci u koje spadaju analiza ponude i potražnje, tržišta, lokacije, konkurencije, troškovi i slično te analizirati i procijeniti mogućnost poslovnog uspjeha.

4.2. MOTIVI INVESTIRANJA

Motivi investiranja ovise o motivu poslovanja. Razlikujemo tržišna i netržišna gospodarstva. Profit je osnovni motiv investiranja kod poslovanja privatnih poduzeća, privatni poduzetnik će investirati u neki projekt ako će mu to donijeti određenu dobit. Motiv investiranja netržišnih gospodarstava je različit od tržišnih. Glavni cilj investicija u javnom sektoru je olakšati živote građana a ne maksimiziranje profita.

Investicije u javnom sektoru predstavljaju izgradnju cestovne infrastrukture, komunalne infrastrukture te obrazovnih institucija. Potrebno je pažljivo odabrati projekt koji će u konačnici uz manje troškove donijeti boljitak cjelokupnoj društvenoj zajednici.

Izbor takvih investicijskih projekata provodi se cost – benefit analizom. Odluke o investiranju ovise o mnogo različitih čimbenika kao što su trenutna kamatna stopa, trenutna prodaja i očekivanja o budućnosti. Prilikom donošenja odluke o ulaganju u pojedino područje potrebno je napraviti određenu usporedbu.

Porastom potražnje za proizvodima privredni poduzetnici investiraju u proširenje proizvodnih kapaciteta. Na potražnju u budućnosti utječu očekivani porast stanovništva i domaćeg proizvoda. Investicije ovise o velikom broju budućih događaja koje je teško predvidjeti. Investicije su najnestabilnija komponenta agregatne potražnje.

Investicije u gospodarstvu ovise o očekivanoj sadašnjoj vrijednosti buduće dobiti. Vrijedi da ako je sadašnja ili očekivana dobit viša, viša je i očekivana sadašnja

³⁴ Državni zavod za statistiku, Statistički ljetopis (2013), dostupan na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2013/sljh2013.pdf

vrijednost. Što su više sadašnje kamatne stope, očekivana sadašnja vrijednost je niža i s time je i razina investicija niža.³⁵

4.3. INOZEMNA IZRAVNA ULAGANJA

„Inozemna izravna ulaganja se mogu definirati kao investicijske aktivnosti tvrtke izvan granica zemlje u kojoj imaju sjedište i u kojoj se donose glavne odluke, a najčešće se radi o ulaganjima u proizvodne pogone ili podružnice koje kontroliraju tvrtke sa sjedištem u nekoj drugoj zemlji.“³⁶

Primarni su oblik međunarodnih kapitalnih tokova koji se danas bilježe u svjetskoj ekonomiji. Inozemna izravna ulaganja podrazumijevaju sve vrste ulaganja inozemnih pravnih i fizičkih osoba u gospodarske djelatnosti neke zemlje. Predstavljaju privatne tijekomove kapitala iz matične kompanije zemlje podrijetla prema poduzeću primatelju smještenome u inozemstvu, izvan zemlje podrijetla. Da bi se ulaganje smatralo izravnim mora iznositi minimalno 10% ukupne vrijednosti objekta ulaganja, tj. minimalno 10% vlasničkih dionica. Prema definiciji Međunarodnog monetarnog fonda, inozemno izravno ulaganje je dugotrajno ulaganje koje se događa kada inozemni ulagač - nerezident posjeduje 10% ili više vlasničkog udjela gospodarskog subjekta - rezidenta u nekoj zemlji.³⁷

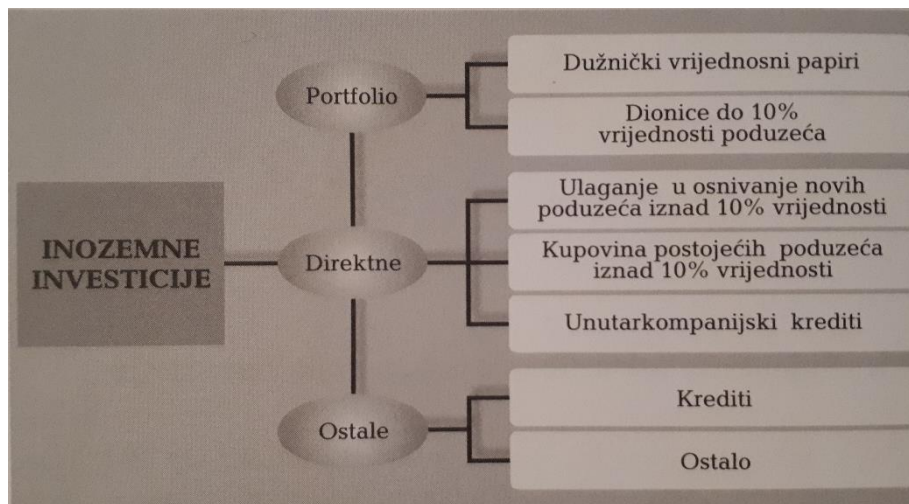
Prema kvalifikaciji MMF-a i OECD-a inozemna ulaganja se dijele na inozemna izravna ulaganja, portfolio inozemna ulaganja i ostala inozemna ulaganja.³⁸

³⁵ Mate Babić: „*Makroekonomija*“, MATE d.o.o., Zagreb, 2007, str. 276

³⁶ M. Grgić; V. Bilas; S. Franc: „*Inozemna izravna ulaganja i ekonomski razvoj*“, Ekonomski fakultet Zagreb, 2012., str. 88

³⁷ Loc.cit.

Slika 3: Podjela inozemnih investicija

Izvor: Duško Pavlović, „Inozemne direktne investicije u međunarodnoj trgovini“, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb, 2008. godine, str. 16

Portfolio inozemna ulaganja su ona ulaganja kod kojih investitor kupuje vrijednosne papire ili dionice poduzeća, ali do iznosa od 10% ukupne vrijednosti. Ostala inozemna ulaganja su kreditni paketi te ostala ulaganja koja se ne ubrajaju u izravna i portfolio inozemna izravna ulaganja.

Struktura ovih ulaganja sastoji se od tri dijela:

1. vlasnički kapital – osnivanje novog ili investicija kupnje dionica već postojećeg poduzeća,
2. reinvestirana dobit - posuđivanje sredstava inozemnoj podružnici od matične kompanije. Unutarkompanijski zajmovi vraćaju se uz kamate, predstavljaju odljeve kapitala iz zemlje odredišta,
3. reinvestirana zarada ili zadržana dobit - dio zarade koji nije podijeljen dioničarima u obliku dividendi. Ukoliko se dobit reinvestira, to će povećati zalihe kapitala u zemlji odredišta te će povećati njen proizvodni kapacitet.³⁹

Internacionalizacijom poslovanja inozemna izravna ulaganja poprimila su globalne razmjere zbog toga što su se kompanije proširile izvan granica svojih matičnih zemalja. Pomoću inozemnih izravnih ulaganja kompanije se lakše uključuju na inozemna tržišta.

³⁹ M. Grgić; V. Bilas; S. Franc: „Inozemna izravna ulaganja i ekonomski razvoj“, Ekonomski fakultet Zagreb, 2012., str. 88

Nedostatak takvih investiranja je u tome što se velika ulaganja kompanija izlažu rizicima kao što su blokirana ili devalvirana valuta, pogoršano stanje gospodarstva te eksproprijacija strane imovine.⁴⁰

Pozitivan utjecaj stranih izravnih ulaganja na vanjsku trgovinu su: rast, zaposlenost, utječu na poboljšanje kvalitete radne snage i ljudskoga kapitala kroz osposobljavanje zaposlenih za novu tehnologiju i procese proizvodnje. Zemlje u razvoju sve više pokušavaju stvoriti povoljne uvjete kako bi privukli inozemne ulagače.

Globalna ekonomija koja danas dominira multinacionalnim poduzećima, koristi kao najznačajniji oblik međunarodnih poslovnih aktivnosti inozemna ulaganja s ciljem rasta funkcionalnosti i ukupnog razvoja lokalnog gospodarstva. Navedeno pozitivno utječe na konkurentnost, internacionalizaciju poslovanja kao i osiguravanje lakšeg pristupa međunarodnim tržištima.

Poslovanje na inozemnom tržištu zahtijeva od poduzeća da osnuje vlastite podružnice u stranim zemljama, što je moguće postići „na slijedeće načine:

1. otvaranjem novih poduzeća odnosno vlastitih podružnica na stranom tržištu, odnosno preuzimanjem tzv. greenfield investicija, određeno poduzeće postaje multinacionalna kompanija i/ili
2. preuzimanjem (kupnjom) postojećih poduzeća na međunarodnom tržištu (engl. acquisition), pritom se najčešće radi o strateškoj kupnji nekog manjeg lokalnog poduzeća samo u svrhu stjecanja prava i pozicije domaćih konkurenata.⁴¹

Učinci FDI na zemlje domaćina razlikuju se od zemlje do zemlje i na njih utječu mnogi čimbenici. Najvažniji čimbenici su opća razina ekonomskog i društvenog razvoja, prometne, komunikacijske i javne usluge, nacionalni znanstveni, inovacijski potencijal, dostupnost prirodnih resursa i stanje energije.

Posljedica financijske krize koja je zahvatila svijet 2008. i 2009. godine je smanjenje međunarodnih tokova kapitala i smanjenje FDI u svijetu. Pad u razvijenim zemljama bio je najizraženiji, uključujući EU, poboljšanje bilo je vidljivo tijekom 2011. godine. Kako je spomenuta kriza iz 2008. godine, neophodno je i napomenuti trenutnu situaciju

⁴⁰ Kotler, P., Keller K.L.: „Upravljanje marketingom“, Mate d.o.o., Zagreb, 2007., str. 675.

⁴¹ Lazibat i Kolaković: „*Međunarodno poslovanje u uvjetima globalizacije*“, Sinergija nakladništvo, Zagreb, 2004.

u svijetu i potencijalno veću financijsku krizu uzrokovanu pandemijom Covida-19. Pandemija Covida-19 u velikoj će mjeri utjecati kako i na naše, tako i na svjetsko gospodarstvo s vrlo negativnim posljedicama u svim sektorima. Tvrtke su stale s radom i proizvodnjom, turizma nema a mala je vjerojatnost da će ga ove godine ni biti. Zatvorili su se i hoteli, restorani, a posljedice će osjetiti i niz drugih djelatnosti usko vezanih uz turizam. Turizam je jedna od najvažnijih djelatnosti Istarske županije ali i Hrvatske i kao takav ima ključnu ulogu u našoj ekonomiji što je jako loše i ova je situacija pokazatelj kako treba razvijati i druge dijelove ekonomije a ne biti fokusiran samo na turizam.

Značajke FDI u odnosu na ostale međunarodne tijekove kapitala proizlaze iz:

- Niskog stupanja volatilnosti,
- Udjela u vlasništvu,
- Ponašanja na financijskim tržištima,
- Važnosti zadržanih zarada i
- Utjecaja na platnu bilancu.⁴²

4.3.1. VRSTE FDI

FDI mogu se podijeliti u nekoliko skupina ovisno o svrsi, cilju i motivu ulaganja. Prema zemlji podrijetla mogu biti:

- vertikalna ili
- horizontalna.⁴³

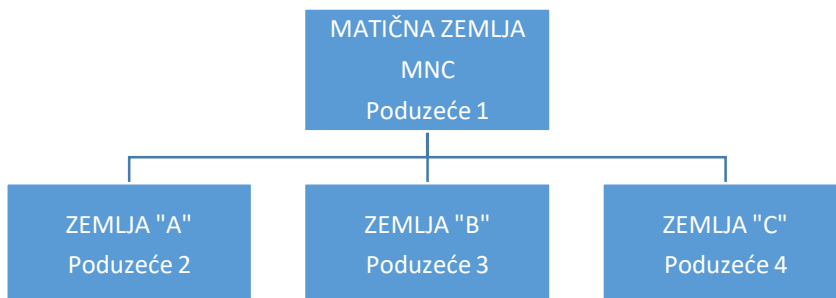
Horizontalna ulaganja poduzimaju se s ciljem horizontalnog širenja međunarodne proizvodnje sličnih ili jednakih proizvoda proizvedenih u matičnoj zemlji. Domaća poduzeća imaju korist od ulaska i prisustva inozemnih poduzeća u istom sektoru. Nastaju kako bi ulagači izbjegli plaćanje carina; trgovina i izravna ulaganja su načini

⁴² M. Grgić; V. Bilas; S. Franc: „Inozemna izravna ulaganja i ekonomski razvoj“, Ekonomski fakultet Zagreb, 2012., str. 88

⁴³ Duško Pavlović: „Inozemne direktne investicije u međunarodnoj trgovini“, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb, 2008. str. 29

opsluživanja domaćeg tržišta pa bi trgovinska liberalizacija utjecala na smanjenje izravnih ulaganja.⁴⁴

Slika 4: Horizontalne investicije

Izvor: Izrada autorice prema prikazu Duška Pavlovića, „Inozemne direktne investicije u međunarodnoj trgovini“, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb, 2008. godine

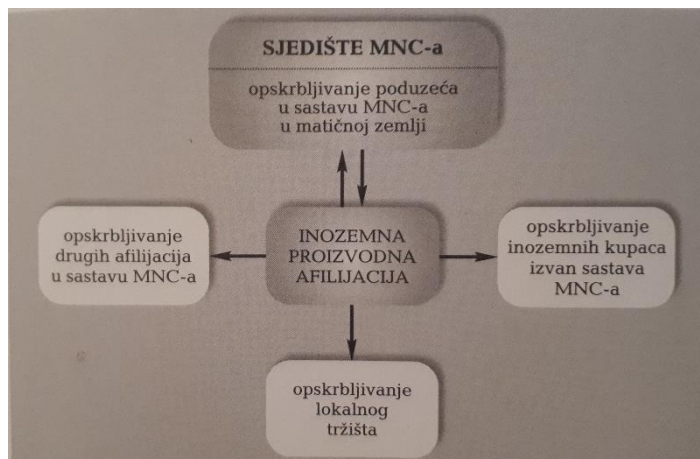
Vertikalna ulaganja služe kako bi se jeftinije nabavile sirovine ili kako bi se približili kupcima na inozemnim tržištima putem preuzimanja distribucijskih centara. Inozemne podružnice u siromašnijim zemljama proizvode poluproizvode koji se dalje šalju u zemlje s višim nadnicama, često su to matične zemlje kompanija. Vertikalna ulaganja poduzimaju se kako bi se pronašli jeftiniji resursi ili iskoristile komparativne prednosti lokacija. Takva ulaganja postoje kod zemalja različitih veličina i s proizvodnim jedinicama smještenim u zemlji s velikim domaćim tržištem što im omogućava da ostvare ekonomiju obujma. Vertikalno dezintegrirani proizvodni nastoje suvremenim tehnologijama i ekonomijom obujma osvojiti lokalno tržište. Takva ulaganja javljaju se kada inozemna poduzeća ne mogu iskoristiti svoje prednosti i koristi ulaganja.

Vertikalne investicije poduzimaju se zbog smanjenja troškova proizvodnje a horizontalne zbog širenja tržišta. Horizontalne investicije su zamjena za trgovinu i poduzimaju se kada su troškovi trgovine finalnim proizvodom visoki. Vertikalne investicije poduzimaju se kada su troškovi trgovine niski i doprinose razvoju trgovinskih odnosa između država.⁴⁵

⁴⁴ Duško Pavlović: „Inozemne direktne investicije u međunarodnoj trgovini“, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb, 2008. str. 29

⁴⁵ *Ibidem*, str. 34

Slika 5: Vertikalne investicije

Izvor: Duško Pavlović, „Inozemne direktne investicije u međunarodnoj trgovini“, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb, 2008. godine, str. 33

Prema smjeru ulaganja razlikuju se:

- inward - unutarnja i
- outward – vanjska ulaganja.⁴⁶

Ulaganjem inozemnog kapitala u domaće resurse nastaju unutarnja ulaganja koja se potiču poreznim olakšicama, zajmovima, subvencijama i slično. Vanjska ulaganja su ona od kojih se ulaže domaći kapital u inozemstvo. Motiv vanjskim ulaganjima je osiguranje rizika koje nudi vlada neke zemlje.

Prema cilju ulaganja postoje:

- GREENFIELD INVESTICIJE– najpoželjniji oblik inozemnih ulaganja. Takvim ulaganjem stvaraju se nova radna mjesta, proizvodni kapaciteti, dolazi do prijenosa tehnologije i znanja, vode do povezanosti s globalnim tržištem budući da je inozemni ulagač većinom neka multinacionalna kompanija. Dolazi do zaposlenja radnika koji će pridonijeti povećanju zaposlenosti i na taj način utjecati i na poboljšanje slike gospodarstva, i

⁴⁶ M. Grgić; V. Bilas; S. Franc: „Inozemna izravna ulaganja i ekonomski razvoj“, Ekonomski fakultet Zagreb, 2012., str. 90

- BROWNFIELD INVESTICIJE (mergers & acquisitions) – osnivanje poduzeća s punim vlasništvom pripajanjem ili spajanjem s postojećim poduzećem u stranoj zemlji. Strani investitor kupuje poduzeća s ciljem pokretanja novih ili proširenja postojećih poslovnih aktivnosti, postojeće zgrade i skladišta. Novi vlasnik preuzima kontrolu u preuzetim poduzećima kako bi njima upravljao efikasnije od prethodnog vlasnika.⁴⁷ Prednost brownfield investicija je brz i lak pristup inozemnom tržištu. Nedostatak je pronalaženje ciljnog tržišta i odgovarajućeg poduzeća na tom tržištu i potencijalni sukobi između poduzeća partnera. Administrativne procedure mogu negativno utjecati na potencijalne investitore.⁴⁸

Prema motivima ulaganja postoje: tržišno orijentirana – market-seeking, resursno orijentirana – resource-seeking, ulaganja orijentirana na maksimiziranje učinkovitosti – efficiency-seeking i strateška ulaganja – strategic asset-seeking.⁴⁹

Tržišno orijentirana ulaganja podrazumijevaju ulaganja multinacionalnih kompanija na inozemna tržišta s ciljem pronalaska novih kupaca dobara i usluga. Multinacionalne kompanije proizvode isti proizvod te opslužuju lokalna tržišta proizvodnjom u podružnicama supstituirajući izvoz iz matične zemlje. Istraživanja pokazuju kako je veličina i stabilnost tržišta važan čimbenik odluke o ulaganju. Većina globalnih inozemnih ulaganja su horizontalna ili tržišno orijentirana ulaganja.

Multinacionalne kompanije sve više koriste resursno orijentirana ulaganja. Takvim ulaganjima multinacionalne kompanije imaju priliku preuzeti specifične resurse po nižim troškovima. Ova ulaganja mogu biti ulaganja u industrije koje osiguravaju inpute za domaću proizvodnju i ulaganja u industriju koja upotrebljava output kompanije. Motiv inozemnog ulaganja je i pristup obrazovanoj i kvalificiranoj radnoj snazi te dostupnost prirodnih resursa, primjer tome je ulaganja na području Sahare, motivirana većom potražnjom za resursima poput nafte i metalnih minerala.⁵⁰

⁴⁷ Loc.cit.

⁴⁸ Loc.cit.

⁴⁹ Loc.cit.

⁵⁰ M. Grgić; V. Bilas; S. Franc: „Inozemna izravna ulaganja i ekonomski razvoj“, Ekonomski fakultet Zagreb, 2012., str. 91

Motivi ulaganja temeljem maksimiziranja efikasnosti su povećanje efikasnosti ulaganja iskorištavanjem koristi zajedničkog vlasništva. Cilj takvih ulaganja je iskoristiti povoljne uvjete, kulturne čimbenike te usmjeriti proizvodnju u nekoliko lokacija i opskrbiti različita tržišta.⁵¹

Strateški orijentirana ulaganja su oblik suradnje s drugim kompanijama kako bi se zaštitili od konkurenata. Moguće je i spajanje s inozemnim suparnikom kako bi ojačali poslovanje i bolje konkurirali na globalnome tržištu. Radi bolje opskrbe sirovinama, traženja poduzeća partnera koji proizvodi komplementarna dobra ili usluge nastaju ulaganja preuzimanjem grupe dobavljača. Moguće je i zajednički poslovati s domaćim poduzećem koje dobro kotira na tržištu kako bi se ostvarile različite beneficije od vlade iz zemlje odredišta. Ovakvim ulaganjima upuštaju se ulagači koji se žele zaštititi od konkurencije ili izgraditi bolji položaj na tržištu.⁵²

Postoje i tehnološki orijentirana inozemna ulaganja, motivirana potražnjom za novom tehnologijom i njenim prijenosom u inozemne podružnice. Takva ulaganja još se nazivaju i ulaganja koja povećavaju imovinu.

4.3.2. ULOGA INOZEMNIH STRANIH ULAGANJA

Uloge inozemnih ulaganja su puštanja u optjecaj svježih novčanih tokova, izvora financiranja po povoljnijim uvjetima te pružanje paketa pomoći. Kompanijama u razvijenim zemljama dostupno je više izvora financiranja i manje kamatne stope na zajmove radi manjih rizika od neuspjeha.

Financijske institucije obračunavaju niže kamatne stope na posuđena sredstva. Kompanije su konkurentne. Sele proizvodnju u manje razvijene zemlje koje imaju više kamatne stope, niže poreze na dobit, plaće očekujući veće povrate uloženog te imaju veći izvoz nad uvozom.

Slabije razvijene zemlje s nižim BDP-om, većim uvozom nad izvozom imaju veći rizik pribavljanja izvora financiranja jer su kreditno nesposobne, nekonkurentne te nisu u

⁵¹ Loc.cit.

⁵² *Ibidem*, str. 92

mogućnosti vratiti zajmove. Bankarske institucije obračunavaju više kamatne stope na posuđena sredstva.

Kompanije su pod utjecajem institucionalnih sila, bankarskih institucija, investicijskih bankara i brokera. Izlazak na burzu je tad jedini prihvatljiv izbor. Kompanije ovise o privatnim izvorima kapitala i državnim paketima pomoći iz državnog proračuna.

Ukidanjem trgovinskih barijera, carina, povezivanjem proizvođača i potrošača, dobavljača i vlada između zemalja nacionalne ekonomije sve su više povezane. Vlade razvijenih zemalja sve više pridaju pažnju izravnim ulaganjima.

4.3.3. MOTIVI INOZEMNIH IZRAVNIH ULAGANJA

Dobra osnovna infrastruktura, povezanost gospodarstva s drugim zemljama, politička stabilnost i zakonodavstvo zemlje, stabilnost poreznog sustava i poticajne mjere čine zemlju privlačnom za investitore.

Za tranzicijske zemlje kao što je Hrvatska, ulaganja su izrazito usmjerena na uslužne i financijske sektore te na dokapitalizaciju banaka u inozemnom vlasništvu. Prema motivima investitora, „postoji nekoliko skupina izravnih ulaganja:

- 1) Ulaganja zbog iskorištavanja prirodnih bogatstava drugih zemalja,
- 2) Ulaganja zbog osvajanja novih tržišta nastala su zbog potrage za novim tržištima te su bila rezultat određene zatvorenosti nekih tržišta za uvoz gotovih proizvoda, velikih transportnih troškova ili potreba prilagodbe proizvoda lokalnim uvjetima. Aktualnost ove vrste ulaganja je i u tome što je mnoge usluge (bankarstvo, telekomunikacije) na inozemna tržišta moguće jedino isporučiti putem izravnog ulaganja,
- 3) Ulaganja zbog poboljšanja učinkovitosti motivirana su smanjenjem troškova proizvodnje,
- 4) Strateški motivirana ulaganja su investicije kojima je svrha ostvarenje strateških ciljeva i prednosti. Glavni su ciljevi stjecanje novih znanja i osposobljavanje u novim tehnologijama.“⁵³

⁵³ Boris Sisek: „*Strane izravne investicije u Hrvatskoj*“: Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, 2005., str. 91

FDI mogu poslužiti i strateškim ciljevima kao što su lakša dostupnost do zemlje primatelja, pristup sirovinama, tehnologiji i jeftinijem radu te radi zamjene izvoza.

4.3.4. MOTIVI DAVATELJA I PRIMATELJA INOZEMNIH INVESTICIJA

Za zemlju primatelja navedena ulaganja korisna su „u tri aspekta: primanje investicijskog kapitala, dok je dostupnost kapitala smanjena ili odsutna; prijenos tehnologije koja pomaže modernizaciji zastarjelih tehnologija i/ili utječu na pojavu novih sektora.“ Poticajnim mjerama Vlada zemlje privlači inozemna izravna ulaganja s ciljem razvijanja gospodarstva. Rade na tome da se razvije povoljna investicijska klima koja će privući inozemna izravna ulaganja.⁵⁴ Zemlje primateljice moraju procijeniti potencijalne koristi i troškove koje će njima ostvariti. Tranzicijske zemlje nemaju dovoljno kapitala potrebnog za ostvarenje i poticanje vlastitog tehnološkog napretka, a time i gospodarskog rasta, zato se oslanjaju na strane kompanije kako bi im pomogle.⁵⁵

Većinom ulaganja imaju pozitivan efekt na cjelokupni sektor obzirom da će veće ulaganje u poduzeće rezultirati većim investicijama čime će se povećati zaposlenost, produktivnost, proizvodnja i investicije, što će imati pozitivan utjecaj na BDP, a to sve je i motiv zemlje primateljice investicija. Investicijska okolina, odnosno, lokacija, regija i stabilnost ima presudno značenje u odluci hoće li se zemlje davateljice inozemnih izravnih ulaganja odlučiti ulagati u određenu zemlju. Najveći ulagači su iz razvijenih zemalja svijeta.

Kao najznačajniji „faktori guranja mogu se navesti:

- izbjegavanje trgovinskih barijera,
- smanjivanje ovisnosti o domaćem tržištu,
- rast troškova proizvodnje u matičnoj zemlji,
- konkurentski pritisak kompanija iz razvijenih zemalja,

⁵⁴ Vlatko Bilas, Franc Sanja: „Uloga inozemnih izravnih ulaganja i načini poticanja“, Ekonomski fakultet – Zagreb, Zagreb, 2006., str. 4

⁵⁵ Loc.cit.

- nedostatak ključnih resursa i inputa neophodnih za realizaciju procesa proizvodnje i slično.⁵⁶

U privlačnije zemlje za ulaganje kapitala spadaju one koje ostvaruju troškovnu efikasnost u odnosu na druge sa visokim stupanjem kvalitetne infrastrukture, olakšanim mogućnostima poslovanja kao i visokim stupnjem dostupnih vještina za poslovanje.

Poduzeća ulažu u druga, odnosno, inozemna poduzeća s namjerom korištenja i ostvarivanja prednosti vezanih za tu lokaciju. Takve prednosti se „mogu podijeliti u tri grupe: prednosti vlasništva, prednosti lokacije i internacionalizacijske prednosti.“ Ulagači su usmjereni na zemlje gdje mogu kombinirati prednosti vlasništva sa lokacijskim prednostima zemlje. Strana izravna ulaganja mogu dovesti do povećanja blagostanja u zemlji domaćinu kroz korištenje niza prednosti povezanih s uvođenjem novih tehnologija i inovacija, novih menadžerskih tehnika, razvoja dodatnih vještina, povećanog kapitala, stvaranja novih radnih mjesta i poboljšanje radnih uvjeta, kao i razvoj industrijskoga sektora u zemlji domaćinu.⁵⁷

4.3.5. PREDUVJETI PRIVLAČENJA FDI

Politička stabilnost i drugoročno ulaganje kapitala preduvjeti su privlačenja stranih investicija te mogu pozitivno utjecati na razvoj zemlje primateljice ulaganja.

Stabilno gospodarstvo privlači potencijalne ulagače time što vladaju uređene politike gospodarstva, usklađenost fiskalne i monetarne politike, stabilni uvjeti privređivanja, stabilna stopa inflacije, zatim povoljno poslovno okruženje koje omogućuje profitabilnost stranih investicija uz manje troškove administracije, aktivnosti poduzeća, povoljna infrastruktura i otvoreno liberalno tržište što će omogućiti lakši priljev stranih investicija i tehnološki priljev, održiva i uspješna vlada koja će biti preduvjet da bi se strani investitor odlučio za ulaganje u zemlju primateljicu, obzirom da želi na neki način svoju sigurnost u toj zemlji.

⁵⁶ Loc.cit.

⁵⁷ D. Buterin, M. Blečić: „Učinci izravnih stranih ulaganja u Hrvatsku“, Zbornik Veleučilišta u Rijeci, Vol. 1, 2013. godina

Hrvatska je privukla visoku razinu izravnih inozemnih ulaganja i ističe se kao zemlja s relativno najvećim iznosom izravnih inozemnih ulaganja s obzirom na veličinu gospodarstva. Djelatnosti koje su privukle najviše izravnih inozemnih ulaganja su financijsko posredništvo, proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda, telekomunikacije, trgovina i naftna industrija.

Učinci ulaganja, poput povećanja izvoza i smanjenja nezaposlenosti, ovise o početnim uvjetima zemlje koja prima ulaganja, o njezinoj gospodarskoj politici, o obrazovanosti radne snage i o stupnju tehnološkoga razvitka. Izravna inozemna ulaganja u Hrvatskoj nisu donijela pozitivne učinke koje se očekivalo. Nisu dovele do očekivanog porasta zaposlenosti, proizvodnje i izvoza, jer su te investicije uglavnom bile usmjerene u preuzimanje postojećih poduzeća, tkz. brownfield investicije, a samo se manji dio odnosio na stvaranje novog proizvodnog kapaciteta, tkz. greenfield investicije i to nešto manje od 20% od ukupnih stranih ulaganja.⁵⁸ Primjer uspješnog greenfield investiranja u Istarsku županije je tvrtka Rockwool.

4.3.6. CILJEVI INOZEMNIH DIREKTNIH INVESTICIJA U DRŽAVAMA U RAZVOJU I TRANZICIJSKIM DRŽAVAMA

Tranzicijske zemlje međusobno se razlikuju prema veličini, stupnju ekonomskog razvoja, prirodnim resursima kojima raspolažu, političkom sustavu, ekonomskoj i općoj politici prema inozemnom kapitalu i slično.

Ciljevi zbog kojih se investitori odlučuju za investicije u te zemlje, mogu se podijeliti u tri grupe:

1. Osnovni cilj je osvajanje novih tržišta. Zbog nerazvijene konkurencije, slabije tehničko-tehnološke opremljenosti domaćih poduzeća, nedovoljnih marketinških i upravljačkih znanja, multinacionalne kompanije u kratkom roku i uz mala ulaganja ostvaruju taj cilj,
2. Investiranje zbog jeftinijih faktora proizvodnje. Niže su cijene radne snage, primjer tome je tekstilna industrija, veliki dio proizvodnje te djelatnosti premjestio se iz razvijenih država koje su na svojem teritoriju

⁵⁸ Loc.cit.

zadržale uglavnom poslove dizajna, marketinga i brandinga. Niže plaće u tranzicijskim zemljama multinacionalnim kompanijama donosi velike zarade, te

3. Osiguranje opskrbe strateškim proizvodnim inputima, najveće rezerve nafte i metalnih ruda nalaze se u zemljama u razvoju i tranzicijskim zemljama.⁵⁹

Četiri cilja koja utječu na odluke stranih investitora u inozemnom ulaganju „su:

1. širenje tržišta (market-seeking)
2. povećanje efikasnosti (efficiency-seeking)
3. pristup resursima (resource-seeking)
4. uvećanje materijalne i nematerijalne imovine (asset-seeking).⁶⁰

Najvažniji cilj koji multinacionalne kompanije žele ostvariti ulaganjem u razvijene zemlje je ulaganje zbog širenja tržišta - market-seeking jer zbog visoke kupovne moći stanovništva te industrije, prisutnost na najrazvijenijim globalnim tržištima je uvjet bez kojega nema opstanka i razvoja poduzeća.⁶¹ Lokalne kompanije za razliku od multinacionalnih u svim zemljama imaju prednosti „a to su: bolje poznavanje potrošača, pravnih propisa i okruženja.“⁶² U manje razvijenim zemljama navedene nedostatke multinacionalne kompanije mogu nadoknaditi suvremenim marketingom, novijom tehnologijom, znanjem i kvalitetom proizvoda.

U razvijenim zemljama nema razlike između lokalnih i inozemnih poduzeća pa je direktna prisutnost jedini način za uspješno konkuriranje određenog tržišta. „Osvajanje novih tržišta, postojanost jeftinih faktora proizvodnje te osiguranje opskrbe strateškim proizvodnim inputima su osnovni ciljevi i odgovori zašto multinacionalne kompanije ulažu svoja sredstva u tranzicijske države i u države koje se nalaze u razvoju.“⁶³

Osnovni cilj ulaganja inozemnih ulagača je osvajanje tržišta zbog nerazvijene konkurencije i slabije tehničko – tehnološke opremljenosti multinacionalne kompanije.

⁵⁹ Duško Pavlović: „Inozemne direktne investicije u međunarodnoj trgovini“, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb, 2008. str. 43

⁶⁰ *Ibidem*, str. 42

⁶¹ Loc.cit.

⁶² Loc.cit.

⁶³ *Ibidem*, str. 44

4.3.7. POZITIVNI I NEGATIVNI UČINCI ULAGANJA KOD ZEMLJE DOMAĆINA

Priljev inozemnog kapitala u zemlju može potaknuti ekonomski rast u zemlji. Djelovanje inozemnih investicija promatra se s „dvije strane: povećanje efikasnosti inozemnih investicija i povećanje razine domaćih investicija.“⁶⁴

Povećanje efikasnosti inozemnih investicija pokazuje učinak inozemnih ulaganja na gospodarski rast poboljšanjem razine tehnologije, infrastrukture i slično. Povećanje razine domaćih investicija pokazuje utjecaj koji inozemna ulaganja imaju na domaće investicije, imaju poticajni učinak koji ostvaruju na domaću štednju i domaće investicije čija bi se razina trebala povećati uslijed povećanja sredstava proizašlih iz inozemnih ulaganja.

Izravne inozemne investicije imaju pozitivne učinke na produktivnost zemlje domaćina investicija. Transfer tehnologije rezultira ovim učincima:

- „on-firm učinak“ i
- učinci prelijevanja.⁶⁵

Učinak „own-firm“ pojašnjava učinak inozemnih ulaganja prema kojem poduzeća u inozemnom vlasništvu u prosjeku postižu bolje rezultate. Taj učinak ovisi razlogu ulaganja i o konkurentskim prednostima zemlje podrijetla izravnih inozemnih ulaganja. Ukoliko je glavni razlog za inozemno ulaganje nizak trošak proizvodnje, rada ili kapitala, manja je vjerojatnost da će se u zemlju domaćina prenijeti proizvodni proces visoke dodane vrijednosti. Prednost navedenog učinka je mogućnost transferiranja tehnološki novije opreme, menadžerskih vještina, marketinških i trgovinskih ugovora, povezanosti u lancu dobavljača i kupaca iz inozemstva.

Mogućnost korištenja inozemnih izvora kreditiranja i mogućnost inozemnog zaduživanja prednost je inozemnog vlasništva. Gospodarska situacija u zemlji, neprijateljsko usmjereno tržište i kulturne razlike mogu biti razlog neefikasne prilagodbe. Inozemni ulagaču u svojoj domicilnoj zemlji mogu zadržati svoje aktivnosti

⁶⁴ BUTERIN D., BRLEČIĆ M., „Učinci izravnih stranih ulaganja u Hrvatskoj“, dostupno na: file:///C:/Users/KORISNIK/Downloads/8_ucinci_izravnih_stranih_ulaganja.pdf

⁶⁵ Loc.cit.

koje se odnose na proizvodnju dobara više razina dodane vrijednosti a u inozemstvu ulažu u aktivnosti povezane s proizvodnjom dobara niže dodane vrijednosti.

Učinci prelijevanja indirektno utječu na domaća poduzeća tako što unapređuju učinkovitost i efikasnost poslovanja. Znatna očekivanja zemlje primatelja glede izravnih stranih ulaganja vezana su uz indirektnu učinke koji obuhvaćaju različite neizravne učinke koji pridonose boljim poslovnim rezultatima domaćih poduzeća. Učinak prelijevanja vidimo kada inozemna poduzeća ne mogu iskoristiti i usmjeriti sve koristi inozemnih aktivnosti na poduzeća u koja su uložili. Tada su koristi od izravnih inozemnih ulaganja raspoložive širem krugu poduzeća i imaju karakter javnog dobra.⁶⁶

Učinci prelijevanja mogu biti: horizontalna ili vertikalna.⁶⁷

Horizontalni učinci nastaju kada domaća poduzeća imaju koristi od ulaska i prisutnosti inozemnih poduzeća u istom sektoru. Vertikalni učinci nastaju između inozemnog poduzeća i njegovih domaćih dobavljača i kupaca. Učinci prelijevanja izravnih inozemnih ulaganja na domaće dobavljače nazivaju se vertikalnim učincima prema unatrag, dok se učinci prelijevanja prema kupcima nazivaju vertikalnim učincima prema naprijed.

Kada inozemno poduzeće nije u mogućnosti iskoristiti prednosti i koristi svog ulaganja, npr. kroz niže cijene tada nastaju vertikalni učinci prelijevanja. Tada inozemna poduzeća nude tehničku pomoć svojim dobavljačima zbog povećanja kvalitete proizvoda i poticanja inovacija. Inozemna poduzeća pomažu svojim dobavljačima kako bi potaknuli inovacije i zbog povećanja kvalitete proizvoda. Dobavljačima pomažu u upravljanju, proizvodnji i organizaciji i pronalasku novih naručitelja. Bez obzira jesu li učinci prelijevanja usmjereni horizontalno ili vertikalno, „kanali učinaka prelijevanja mogu biti: imitacija (demonstracija), konkurencija, mobilnost radnika i izvoz.“⁶⁸

Imitacija je najjednostavniji oblik učinka prelijevanja. Domaće poduzeće jednostavno povećava svoju produktivnost imitirajući tehnologiju inozemnog poduzeća. Domaći radnici koje su obučavani od strane inozemnog poduzeća prelaskom u domaće poduzeće prenose stečena znanja i tehnologije. Ovaj kanal prelijevanja mobilnosti

⁶⁶ Loc cit.

⁶⁷ Loc.cit.

⁶⁸ BUTERIN D., BRLEČIĆ M., „Učinci izravnih stranih ulaganja u Hrvatskoj“, dostupno na: file:///C:/Users/KORISNIK/Downloads/8_ucinci_izravnih_stranih_ulaganja.pdf

radnika odnosi na sve kvalifikacijske razine zaposlenih, jer nova znanja i iskustva stječu svi radnici, a upravo oni mijenjaju svoje poslove. Svojim prelaskom u postojeće ili novoosnovano domaće poduzeće, radnici koji su radili i svoja dodatna znanja stjecali u inozemnim poduzećima doprinose rastu produktivnosti tog poduzeća. Inozemna poduzeća nude veće plaće domaćim radnicima kao poticaj da ostanu zaposleni kod njih.

Pozitivni učinci stranih izravnih ulaganja u zemlju domaćina su: povećanje zaposlenosti, očuvanje radnih mjesta u zajedničkim pothvatima (join-ventures) s domaćim tvrtkama, modernizacija proizvodnje opreme i prijenos novih tehnologija i znanja, jačanje konkurencije, povećanje izvoza, pozitivan doprinos BDP-u i trgovinskoj bilanci, povećanje potrošnje u lokalnom gospodarstvu, doprinos regionalnom restrukturiranju, punjenje državnog proračuna preko poreza na dobit, poreza na dohodak i plaćanja doprinosa na zaposlenike, poboljšanje korporativne kulture i učinkovita integracija zemlje primatelja stranog kapitala u gospodarstvo.⁶⁹

Inozemna poduzeća posjeduju potrebna znanja, tehnologije i financijska sredstva i stoga se očekuje njihov doprinos povećanju efikasnosti domaćih poduzeća u području proizvodnje i samog upravljanja. FDI kreiraju pozitivna prelijevanja na domaća, povezana poduzeća i tako utječu na rast njihove proizvodnosti.

Domaća poduzeća su ulaskom multinacionalnih poduzeća na domaće tržište prisiljena poduzeti akcije da povećaju svoju efikasnost, zaštite svoju tržišnu poziciju i budući profit. Uz pozitivne učinke, tu je i niz negativnih učinaka izazvanih inozemnim izravnim ulaganjima, a koji se uzimaju u obzir prilikom odlučivanja o potrebi poticanja inozemnih ulaganja u zemlje. Društvene troškove inozemnih izravnih ulaganja može prouzročiti smanjenje zaposlenosti zbog organizacije radne snage u preuzetom poduzeću ili istiskivanja domaćih tvrtki koje su neuspješne. Negativni utjecaji mogu se javiti i u pogledu strukture tržišta rada. Mogu se smanjiti količina poslova, razlike u plaćama radnika s istim sposobnostima ili spremom mijenjaju se zbog inozemnog izravnog ulaganja i nesavršenosti tržišta rada.

Platna bilanca može se i pogoršati ukoliko poduzeća nastala inozemnim izravnim ulaganjima uvoze više nego što izvoze. Prijetnja zemlje primatelja može biti jak učinak multinacionalne kompanije na ekonomsku politiku i stabilnost zemlje i postizanje

⁶⁹ Loc.cit.

dominirajućeg odnosa u kojem se multinacionalna kompanija javlja kao monopolist. Negativni učinci izravnih ulaganja povezani su s fiksnim troškovima i prevladavaju u kratkom roku. Ukoliko je domaće nekonkurentno poduzeće suočeno sa značajnim fiksnim troškovima, novo će poduzeće s niskim graničnim troškovima imati poticaj povećati svoju proizvodnju u usporedbu s domaćim. Na taj način inozemno poduzeće može preoteti velik dio prodaje i tržišnog udjela i prisiliti domaće poduzeće na smanjenje proizvodnje. Produktivnost domaćih poduzeća opada jer proizvode manje uz fiksne troškove.⁷⁰

Domaća poduzeća najčešće prihvaćaju strategiju izvoza od inozemnih ulagača, a to ne jamči uspjeh i pozitivan učinak ulaganja. Učinci strategije izvoza ne ovise samo o tržišnoj orijentaciji prodaje nego prije svega o konkurentnim prednostima zemlje primatelja investicija. Učinci izravnih inozemnih ulaganja na produktivnost poduzeća primatelja i ostalih poduzeća na domaćem tržištu najviše ovise o početnim uvjetima na domaćem tržištu. Zatim ovise i o utjecaju multinacionalne kompanije na konkurenciju na određenom tržištu, s obzirom kako nije sigurno hoće li pojačana konkurencija potaknuti domaća poduzeća da povećaju efikasnost poslovanja ili će ih istisnuti s tržišta.

Ulaganja ovise i o odlukama domaćih poduzeća o konkuriranju inozemnim ulagačima, odnosno njihovim novoosnovanim ili preuzetim poduzećima, što dovodi do prihvaćanja trendova poslovanja i tehnologije.⁷¹

⁷⁰ Loc.cit.

⁷¹ BUTERIN D., BRLEČIĆ M., "Učinci izravnih stranih ulaganja u Hrvatskoj", dostupno na: file:///C:/Users/KORISNIK/Downloads/8_ucinci_izravnih_stranih_ulaganja.pdf

5. INVESTICIJSKI POTENCIJAL ISTARSKJE ŽUPANIJE – Zašto investirati u Istru?

5.1. LOKACIJA I KLIMA

Prednost lokacije Istarske županije je to što se nalazi „u srcu“ Europe. Predstavlja most koji je povezivao srednjoeuropski kontinentalni prostor s Mediteranom. Razvojem pomorskog, cestovnog, željezničkog, i zračnog prometa poboljšala se prometna povezanost s ostatkom Hrvatske i sa najznačajnijim europskim centrima, kao što su Ljubljana, Beč, Trst, Venecija, itd. Klima je mediteranska. Prevladavaju topla i sušna ljeta, te blage i ugodne zime. Prosječna temperatura zraka tijekom najhladnijeg perioda iznosi 6 °C, a najtoplijeg 30 °C.

5.2. RAZVIJENO GOSPODARSTVO

Istra je najposjećenija turistička regija u Republici Hrvatskoj i regija je koja se stalno razvija. Godinama su prema statistikama gradovi Rovinj, Poreč i Pula u top 10 destinacija turizma. U Istarskoj županiji razvijena je, uz turizam i prerađivačka industrija, građevinarstvo, trgovina, uzgoj ribe, poljoprivreda te transport. Na uspješnost regije kao destinacije za strana ulaganja utječe zemljopisni položaj, očuvanost prirodnih bogatstava, stabilnost regionalne politike i suradnja sa mnogim regijama. Istra je dobitnik brojnih međunarodnih priznanja za doprinose u poticanju razvoja poduzetništva, putem poticajnog kreditiranja, programa sufinanciranja, potpornih institucija, poslovnih zona, promocije i edukacije. Regija je koja se stalno razvija, zemljopisni položaj i prometna povezanost te očuvanost prirodnih bogatstava, stabilnost regionalne politike i suradnja s regijama u inozemstvu čine je privlačnom destinacijom za strana ulaganja.

5.3. GASTRONOMIJA - Vino, maslinovo ulje, tartufi, ribarstvo

U djelatnosti vinarstva tipične autohtone sorte koje uspijevaju na području Istarske županije su malvazija i teran, pored njih vrlo dobro uspijevaju i muškata vina, chardonnay, pinot bijeli i sivi, merlot, cabernet sauvignon. Maslinovo ulje simbol je

Mediterrana, zdravlja i gastronomije. Iznimnog je mirisa, gorkog okusa te služi kao sjajni začin raznovrsnim jelima i najvrjednija masnoća u ljudskoj prehrani. Maslinovo ulje može se osim za jelo upotrebljavati i kao lijek, za njegu tijela stoga ga često nazivaju i eliksirom života. Maslinovo ulje istarskih proizvođača „osvojilo“ je Hrvatsku i Europu posljednjih godina.

Osim vina i ulja, Istra je u svijetu poznata i po tartufima te je ona jedna od rijetkih regija u kojoj raste i crni i bijeli tartuf inače jako cijenjena namirnica u svijetskoj gastronomiji. Motovunska šuma, koja se nalazi u središnjem dijelu Istre najpoznatije je nalazište tartufa. U Istri se od rujna pa sve do studenog obilježavaju Dani tartufa kojima se tartuf slavi kao dio istarske kuhinje. Ribarstvo je jedna od najstarijih i najperspektivnijih grana istarskog gospodarstva. Ribarstvo je u Istri oduvijek bilo važan izvor prehrane stanovništva. Danas se sve više pažnje pridaje daljnjem rastu i razvoju ove gospodarske grane, koja predstavlja jednu od najstarijih ljudskih aktivnosti.

6. INVESTICIJE U ISTARSKOJ ŽUPANIJI

Indeks gospodarske snage županija objavljen od strane Hrvatske gospodarske komore temeljem prosječnih vrijednosti ostvarenih u proteklom trogodišnjem razdoblju pokazuje da se Istarska županija nalazi među najrazvijenijim regijama. Indeks je za 29,3 % veći od prosjeka RH te se bilježi porast od 2% u odnosu na prosječne rezultate Istarske županije za 2017. godinu.

Prema dostupnim podacima u referentnom razdoblju Istarska županija je u vrhu po sljedećim ključnim pokazateljima: smanjenje nezaposlenosti, BDP-u po stanovniku i neto dobiti poduzetnika po zaposlenom. Poduzetnici u Istarskoj županiji čine 8,4% svih hrvatskih poduzetnika. Dobit po zaposlenom iznosi 52.979 kuna i veća je za 6,2 % od prosjeka RH. Uspjeh gospodarstva je posljedica većih ulaganjima u sektore s rastom te potencijalom rasta u budućnosti.

Izravna strana ulaganja prema podacima DZS-a u razdoblju od 1993. do 2017. godine najviša nakon Grada Zagreba, ostvarena su u Istri u iznosu od 2.100.000.000,00 eura. Investicije u IT, trgovačkom i građevinskom sektoru, turističkom, kriza, stečaj i likvidacija istarskog brodogradilišta te poteškoće u pronalasku potrebnih kadrova obilježile su gospodarski razvoj ove regije.

Sektor turizma bilježi najvažnije investicije posljednih godine. Čine ih investicije u rekonstrukciju postojećih ulaganja, ulaganja u smještajne objekte za sezonske radnika i izgradnja novih smještajnih objekata kategorije s 5*. Tvrtnice poput Valamar Riviere, Maistre, Arena Hospitality Group provode najvažnije investicije u turističkom sektoru. Na području županije nastavljene su i investicije u maloprodajne kapacitete, nedavno je dovršen i najveći trgovački centar u Županiji - Max City u Puli.

Greenfield investicija posebne vrijednosti za županiju realizirana je od strane najveće hrvatske IT tvrtke sa sjedištem u Vodnjanu, Infobip. Rastućem IT sektoru Istre doprinijeli su izgradnjom modernog kampusa Pangea. Jačanje IT sektora važno je obilježje gospodarskog razvoja županije. Cestovni infrastrukturni projekt Istarski ipilon spada u najveće investicije županije. Projekt je upravo u tijeku i doprinosi zapošljavanju domaćih tvrtki iz sektora niskogradnje ali i drugih. U Planu je izgradnja obalnog putničkog terminala u Puli kako bi se osim turizma razvilo i lokalno gospodarstvo koje će utjecati i na povećanje zapošljavanja.

Poduzetničkim zonama, mrežom poduzetničkih inkubatora i coworking prostora Županija i jedinice lokalne samouprave potiču se investicije i razvoj gospodarstva. U tijeku je i projekt IDA-e za razvoj Coworking prostora u Puli.

Stečajem Uljanika je zaustavljena gradnja velikih trgovačkih i specijalnih brodova u čemu je to istarsko brodogradilište bilo svjetski lider. Brodogradnju u županiji nastaviti će preostala dva brodogradilišta koja grade srednje i manje brodove za razne namjene. Određeni sektori više ne mogu osigurati potreban broj zaposlenika iz domicilnog stanovništva te to utječe na odluke o budućim investicijama, to je i izazov razvoju istarskog gospodarstva.⁷²

⁷² Hrvatska gospodarska komora, Županijska komora Pula - *Gospodarstvo IŽ*, dostupno na: <https://www.hgk.hr/zupanijska-komora-pula/gospodarski-profil-istarske-zupanije>

U 2020. godini Istarska županija nastavlja s velikim višegodišnjim investicijama, ali planira i početak novih projekata koji će unaprijediti kvalitetu života građana.

Tablica 11: Ukupne investicije u predstojećem trogodišnjem razdoblju

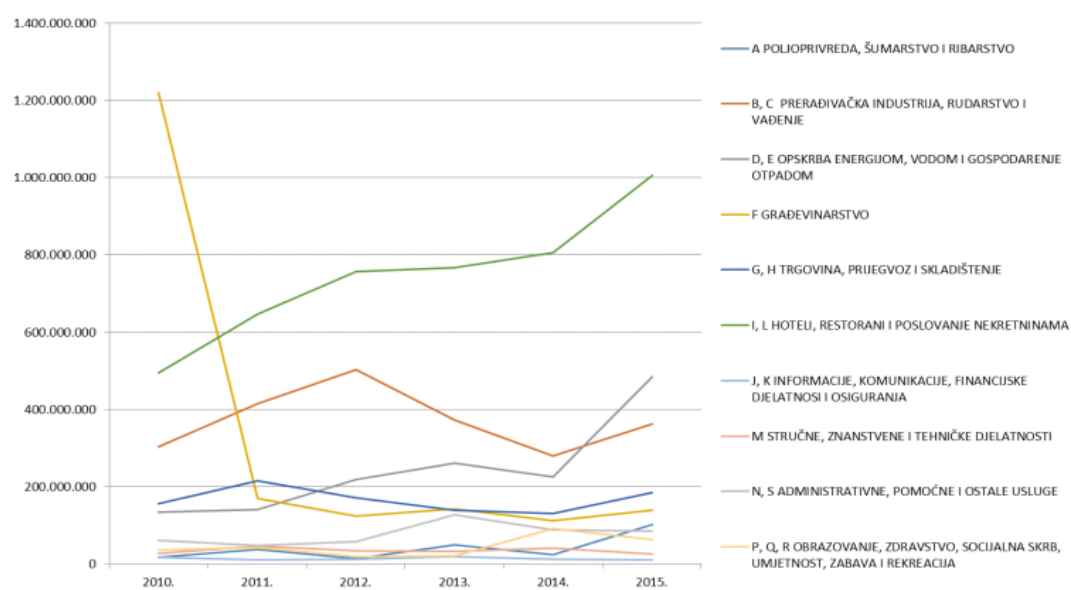
PODRUČJA	IZNOS U kunama
Zdravstvo	301.455.000,00
Navodnjavanje	112.789.739,50
Obrazovanje	132.656.410,00
Socijalna skrb	16.260.000,00
Ostalo	33.705.574,55
UKUPNO	596.866.724,05

Izvor: Izrada autorice prema podacima Hrvatske gospodarske komore za 2020. godinu

Iz prikazane tablice možemo vidjeti da ukupan iznos investicija za buduće trogodišnje razdoblje iznosi 596.866.724,05 kuna, a najviše će se ulagati u zdravstvo.

Gradnja Opće bolnice u Puli najvažnija je višegodišnja investicija čiji je dovršetak planiran u 2020. godini. Tekuće godine za dovršetak planirani su troškovi u iznosu od 270.000.000,00 kuna kreditnih sredstava. Ministarstvo zdravstva sufinancira 75% projekta a Istarska županije s 25% otplate kredita.

Grafikon 5: Investicije po djelatnostima za razdoblje od 2010. do 2015. godine u kunama

Izvor: Županijska razvojna strategija Istarske županije do 2020. godine, http://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/sluzbene_novine/2018/broj06-od-27-03-2018.pdf 15.03.2020.

Građevinarstvo je bilo vodeća investicijska djelatnost do 2010. godine, iste godine je zabilježen pad investicija od gotovo šest puta sa 1.200.000.000,00 kuna na 139.000.000,00 kuna. Turističke djelatnosti od 2010. do 2016. godine zabilježile su porast sa 494.000.000,00 na 1.050.000.000,00 kuna.

Sektor poljoprivrede, šumarstva i ribarstva 2010. godine bilježio je 17.000.000,00 kuna investicija a 2016. godine vidimo porast na 102.000.000,00 kuna. Prerađivačka industrija u promatranom razdoblju raste sa 304.000.000,00 kuna investicija na 364.000.000,00 kuna. Opskrba energijom sa 135.000.000,00 kuna bilježi porast na 484.000.000,00 kuna.

Kod obrazovanja, zdravstva, socijalne skri, umjetnosti, zabave i rekreacije vidimo rast sa 36.000.000,00 kuna na 63.000.000,00 kuna. Administrativne, pomoćne i ostale usluge sa 62.000.000,00 kuna bilježe porast na 86.000.000,00 kuna. Trgovina, prijevoz i skladištenje sa 156.000.000,00 kuna rastu na 185.000.000,00 kuna u promatranom razdoblju. Ostali sektori ostvaruju približno jednake investicijske brojke bez značajnijih odstupanja.⁷³

6.1. INOZEMNA IZRAVNA ULAGANJA (FDI)

U razdoblju od 1993. do 2017. godine županija je zabilježila porast izravnih stranih ulaganja. Tijekom 2015., 2016. i 2017. godine izravna ulaganja iznosila su više od 625.100.000,00 eura. Od 1993. do 2017. godine ona su iznosila 2.103.700.000,00 eura. 2018. godine je prvi put od 1993. zabilježena negativna vrijednost inozemnih izravnih ulaganja, smanjenje od 43.000.000,00 eura.

⁷³ Istarska županija, „Županijska razvojna strategija Istarske županije do 2020. godine“, dostupno na: http://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/sluzbene_novine/2018/broj06-od-27-03-2018.pdf

Tablica 12: Najveći ulagači u Istarsku županiju, prema podacima HNB-a od 1993. do 2018. godine u €

Velika Britanija	1.070.900.000,00
Njemačka	340.400.000,00
Italija	280.100.000,00

Izvor: Izrada autorice prema podacima HNB-a

Prema djelatnostima u koje se najviše investiralo, prednjače vlasnička ulaganja u nekretnine 640.800.000,00 eura, proizvodnja duhanskih proizvoda 465.600.000,00 eura i proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda (cement i kamena vuna) sa 340.800.000,00 eura.

Tablica 13: Inozemna izravna ulaganja u IŽ: najvažnije zemlje ulagači i najvažnije djelatnosti ulaganja u razdoblju od 1993. do 2017. godine

Najveći ulagači po zemljama	Vrijednost ulaganja u €	Djelatnosi u koje je najviše uloženo	Vrijednost ulaganja u €
Velika Britanija	617.900.000,00	Proizvodnja duhanskih proizvoda	573.500.000,00
Njemačka	306.800.000,00	Vlasnička ulaganja u nekretnine	529.400.000,00
Italija	278.100.000,00	Proizvodnja ostalih nemetalnih proizvoda	337.600.000,00

Izvor: Izrada autorice prema podacima Hrvatske gospodarske komore

Istarska županija se ističe među ostalim županijama Jadranske Hrvatske i s najvišim ulaganjima u proizvodne djelatnosti, najviše u proizvodnji duhanskih proizvoda - BAT preuzeo Tvornicu duhana Rovinj d. d. te proizvodnji nemetalnih mineralnih proizvoda, njemačka ulaganja u tvornice stakla i cementa u Puli. Italija, Njemačka i Slovenija zemlje su koje imaju najrasprostranjenija ulaganja na području Hrvatske, odnosno

prisutni su u najvećem broju županija. Velika Britanija ima najvišu vrijednost izravnih ulaganja na području Jadranske Hrvatske, a najviše u Istarskoj županiji.

Tablica 14: Inozemna izravna ulaganja (FDI)

Županija	Kumulativno 1993.-2017., mil EUR	FDI kumulativno po stanovniku, u EUR
Istarska	2.103,7	10.108,7

Izvor: Izrada autorice prema podacima Hrvatske gospodarske komore, „Županije – razvojna raznolikost i gospodarski potencijali“, za stupac FDI kumulativno po stanovniku uzeta je procjena DZS-a za 2016. godinu, <https://www.hgk.hr/documents/analiza-zupanija-2018-web5bd31ccf68e7f.pdf> 16.03.2020.

Podaci inozemnih izravnih ulaganja prikazani su prema sjedištu tvrtke dok ona može obavljati djelatnost i u drugim županijama. Najviša ulaganja s obzirom na broj stanovnika po županijama u razdoblju od 1993. – 2017. godine nakon grada Zagreba ostvarena su u Istarskoj županiji koja jedina uz Grad Zagreb bilježi natprosječni FDI per capita. Iz prikazane tablice možemo iščitati da su inozemna izravna ulaganja u Istarskoj županiji kumulativno od 1993. – 2017. iznosila 2.103.700.000,00 eura. Kumulativno po stanovniku iznosila su 10.108,70 eura.

Na stranicama Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta nalazi se Karta investicijskih projekata na razini Republike Hrvatske iz Kataloga investicijskih mogućnosti (Catalogue of Investment Opportunities). Katalog investicijskih mogućnosti je publikacija u kojoj se nalaze relevantne informacije o javnim i privatnim projektima koji traže strateškog partnera ili su na prodaju. Istarska županija broji pet takvih projekata na području Pazina, Poreča i u Puli.

6.1.1. PAZIN INSPIRIT FANTASY PARK

Nositelj projekta je Grad Pazin, procijenjena vrijednost iznosi 37.800.000,00 €. Inspirit Fantasy Park je projekt izgradnje tematskog zabavnog parka na zemljištu površine od oko 10 ha u vlasništvu Republike Hrvatske. Objekti koji su predviđeni temelje se na pričama istarske, slavenske i europske mitologije. Cilj projekta je stvaranje mjesta gdje se posjetitelji igraju s mitskim stvorenjima koristeći modernu tehnologiju. Osim zabave Park ima više uloga, uključujući znanstvenu i obrazovnu dimenziju. Park će nuditi i

predstave, radionice i animacije kroz koje će se predstaviti nematerijalna kulturna baština, a zgrade će biti dizajnirane u autentičnom stilu ove regije.

6.1.2. POREČ LARUN GOLF RESORT

Nositelj projekta je Ministarstvo državne imovine. Ukupna površina obuhvata ovog greenfield projekta je 112,83 hektara zemljišta, pri čemu se u vlasničkoj strukturi većina od 63,54% odnosi na zemljište u vlasništvu Republike Hrvatske, 19,09% u vlasništvu Općine Tar-Vabriga, dok je preostalih 17,37% u privatnom vlasništvu.

Projektom je predviđena izgradnja sportsko-rekreacijskih sadržaja golf igrališta s pratećim i pomoćnim sadržajima, i to: golf teren, golf vježbalište, vodene površine, smještajni kapaciteti, maslinik, klupska kuća, golf akademija, golf servis, komercijalni sadržaji i arheološki park.

6.1.3. PULA PROJEKT MUZIL

Nositelj projekta je Ministarstvo državne imovine i grad Pula. Republika Hrvatska i Grad Pula kao vlasnici zemljišta planiraju prenamijeniti bivši vojno-regrutni centar na poluotoku Muzil u visokokvalitetnu gradsku zonu s višenamjenskim sadržajem, i to:

- nekoliko hotela, golf igralištem, dvije marine i sportskom lukom, uzletištem balona, rezidencijalnim dijelom kao i velikim brojem objekata javnog sadržaja (Vojno-pomorski muzej, kulturnokongresni centar, višenamjensku dvoranu, turistički ured, galeriju, zabavni centar i plažne objekte).

Nalazi se na poluotoku Muzil koji je smješten uz gradsku četvrt Pule, poznatu po Areni, rimskom amfiteatru iz 68. godine. Prostire se na oko 170 ha uglavnom šumskog područja, s pogledom na poznati Nacionalni park Brijuni.

6.1.4. PULA PROJEKT SACCORGIANA

Nositelj projekta je Ministarstvo državne imovine i grad Pula, a procijenjena vrijednost iznosi 80.000.000,00 €. Saccorgiana je greenfield projekt predviđen za razvoj novog turističkog kompleksa, hotela i kampa s ukupnim kapacitetom do 1,544 kreveta, kategorije 4/5*, uključivalo bi catering, zabavu te dodatne ugostiteljske i turističke

objekte. Ukupna površina obuhvata projekta iznosi 26 ha, vlasništvo je Republike Hrvatske i Grada Pule.

6.1.5. MARLERA ISTRIA ESTATE & COUNTRY CLUB, MARLERA GOLF

Nositelj projekta je Marlera Golf LD d.o.o., a procijenjena vrijednost za stambene jedinice iznosi 90 - 100 milijuna €, dok za golf igralište iznosi 50-60 milijuna €.

Projektom se planira izgraditi vrhunska golf igrališta s pratećim sadržajima.

Projekt se proteže na 126 hektara zemljišta i prema planu predviđa:

- luksuzni hotel kategorije pet zvjezdica sa 170 soba, prostranim spa i wellness sadržajima, konferencijskim dvoranama, restoranima, barovima i casinom,
- 114 stambenih jedinica: 87 apartmana sa dvije ili tri spavaće sobe i 27 luksuznih vila,
- igralište za golf sa 27 rupa i pratećim sadržajima.⁷⁴

7. BUDUĆNOST INVESTICIJA U ISTRI – ICT

Strategija brendiranja Istre kao ICT regije predstavljena je u Županijskoj komori Pula u veljači 2020. godine. Brendiranje Istre kao ICT regije pokrenula je Strukovna grupa ICT Istre koja djeluje u Županijskoj komori Pula.

Tvrtke iz ICT sektora koje djeluju putem Strukovne grupe Županijske komore Pula pokrenule su postupak brendiranja Istre kao mjesta za život, rad i učenje ICT profesionalaca. Cilj je postići pozitivno poslovno okruženje, koje će biti korisno za ICT tvrtke ali i za gospodarstvo cijele županije. Brendiranje je strateški interes ne samo ICT industrije već i lokalne zajednice, ICT sektor nudi poslovne prilike tvrtkama ali i pojedincima.

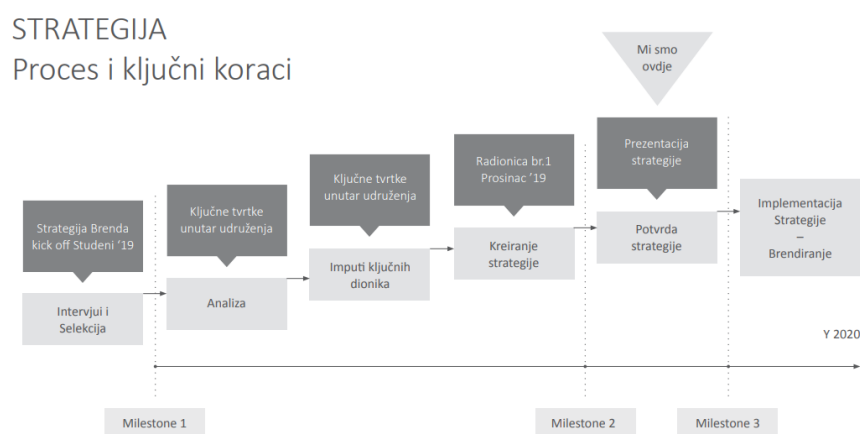
⁷⁴ Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, „Karta investicijskih projekata“, dostupno na: <http://investcroatia.gov.hr/karta-investicijskih-projekata/>

Strategijom brendiranja definirano je pet vrijednosti Istre kao brenda. To su:

- Odvažnost - jer lokalne tvrtke posluju na svjetskoj razni,
- Izvrsnost - jer takve se tvrtke ne zadovoljavaju prosječnošću,
- Lokalna vrijednost,
- Otvorenost te
- Lakoća življenja.⁷⁵

Pored turističkog sektora, u Istri djeluje i grupa tvrtki iz ICT sektora koje bilježe nacionalan, ali i globalan uspjeh na području u kojem djeluju. ICT udruženje želi analizirati položaj ICT sektora u Istri te istaknuti tu industriju kao važan stup gospodarskog razvoja županije. Udruženje se sastoji od: 100-tinjak ICT subjekata iz Istre, od kojih su pripreme za radionicu odradili: Agenor, CMG Croatia, Consonna, DHH, Fakultet informatike, HKG – Hrvatska gospodarska komora, Infobip, Infosit, Intersoft, Istracom, Istratech, Lloyds, Penta, Sveučilište, SysBee i Tri M. Uspostavili su suradnja i praksu s vodećim fakultetima EFRI Rijeka, FET Pula, FER itd.

Slika 6: Strategija brendiranja Istre kao ICT regije

Izvor: Službene web stranice Hrvatske gospodarske komore, „Strategija brendiranje Istre kao ICT regije“, <https://www.hgk.hr/documents/strategija-istraict09hr5e55274603ec8.pdf> 16.03.2020.

⁷⁵ Službene web stranice Hrvatske gospodarske komore, „Strategija brendiranje Istre kao ICT regije“, dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/strategija-istraict09hr5e55274603ec8.pdf>

Prednosti Županije koje privlače radno aktivno stanovništvo je kvaliteta života, ugodna i zdrava klima, nezagađenost zraka, vode i mora te prirodne ljepote, manja koncentracija ljudi za razliku od većih gradova i manje gužve u prometu.

Slika 7: Nedostaci Istre kao regije za razvoj ICT poduzeća

Izvor: Službene web stranice Hrvatske gospodarske komore, „Strategija brendiranje Istre kao ICT regije“, <https://www.hgk.hr/documents/strategija-istraict09hr5e55274603ec8.pdf> 16.03.2020.

Problematične točke ili nedostaci županije bile bi nedostatak ICT stručnjaka, uglavnom programera, rukovoditelja projekata i proizvođača, prodajnih stručnjaka i ostalih koji bi radili u ICT tvrtkama u Istri. Problem koji vodi do navedenog je odlazak mladih talenata sa područja Istre na obrazovanje u veće gradove, npr. Zagreb gdje i ostanu nakon završetka studija rabi boljih poslovnih prilika.

Lokalna sveučilišta ne nude mogućnosti koje bi privukle vrhunske talente, ICT profesionalci koji žive i rade u Istri odlaze u potragu za bolje plaćenim poslovima u Irsku, Italiju, Njemačku i drugdje. Dovođenje kvalificirane radne snage iz inozemstva složeno je zbog raznih ograničenja i regulacije na državnoj razini. ICT poduzeća sa sjedištem u Istri natječu se za iste talente kojih je malo. Negativan utjecaj na razvoj ICT sektora ima i birokracija unutar administrativno/političkog ustroja. Visoki porezi na plaće rezultiraju velikim razlikama između neto i bruto plaća, što utječe na sposobnost

ICT tvrtki da isplaćuju veće neto plaće zaposlenicima. Neto plaće ICT stručnjaka u Hrvatskoj još uvijek su znatno niže nego u zapadnoj Europi ili u SAD-u.⁷⁶

Nedostatak smještajnih jedinica (kuća, stanova) u kojima bi ICT profesionalci mogli živjeti cijelu godinu. Nekretnine u priobalnim dijelovima Istre djeluju kao smještajni kapaciteti za turiste u sezonskim mjesecima, te nisu raspoloživi za dugoročni najam zaposlenicima. To utječe na nespremnost ICT profesionalaca da se trajno presele u Istru.

Prometna povezanost isto je jedan od problema. Nedostatak čestih i pristupačnih letova te željezničkih veza sa poslovnim čvorištima u Europi, prvenstveno u Italiji, Austriji, Njemačkoj, Velikoj Britaniji, Srbiji i BiH. Za dolazak iz Zagreba do Pule potrebno je potrošiti gotovo 3 sata.

Infrastruktura koja je u dobrom stanju je autocesta Istarski ipsilon, te lokalna zračna luka u blizini grada, ali ostale regionalne ceste su loše. Letovi do i od zračne luke Pula prilagođeni su sezonskim odmorima, ali ne i cjelogodišnjim regionalnim te međunarodnim poslovnim putovanjima koja trebaju mnoga ICT poduzeća. Međunarodni letovi do zračne luke Pula tijekom zimskih mjeseci je nizak ili uopće ne postoji, poslovni putnici zbog toga koriste zračne luke Zagreb, Trst, Ljubljana i Venecija. Željezničke linije koje koriste u zapadnoj i srednjoj Europi za pristupačna i povoljna poslovna putovanja, nisu dostupne. Izvan Pule u ostalim istarskim gradovima javni prijevoz ne postoji. Nedostaje otvoreni, zajednički prostor za suradnju koji bi bio dostupan lokalnim programerima i poduzetnicima, freelance ICT stručnjacima te digitalnim nomadima iz cijelog svijeta za povremeni radni boravak u Istri.

Nedostatak visokovrijednih ICT projekata za motivirane profesionalce na kojima bi mogli raditi, istraživačkih laboratorija i centara koji bi dali dodatni zamah suradnji, niska istraživačka aktivnost te nedostatak ureda za prijenos tehnologije. Nedostatak pravne pomoći i stručnosti specifične za potrebe ICT kompanija, zatim, obrazovanja, seminara, susreta i mogućnosti za daljnji razvoj i obrazovanje ICT profesionalaca.⁷⁷

⁷⁶ Službene web stranice Hrvatske gospodarske komore, „*Strategija brendiranje Istre kao ICT regije*“, <https://www.hgk.hr/documents/strategija-istraict09hr5e55274603ec8.pdf>

⁷⁷ Loc.cit.

Tablica 15: Ciljna skupina ICT udruženja

Studenti i budući studenti
ICT experti
ICT experti s obiteljima
Ne-ICT profili s ambicijom da rade u ICT-u

Izvor: Izrada autorice prema podacima Hrvatske gospodarske komore, „Strategija brendiranje Istre kao ICT regije“, <https://www.hgk.hr/documents/strategija-istraict09hr5e55274603ec8.pdf>

7.1. PRIMJERI DOBRE PRAKSE

INFOBIP – su osnovali 2006. godine Silvio Kutić i Izabel Jelenić koji su svoje poslovanje započeli u poduzetničkom inkubatoru „Izazov“ Istarske razvojne agencije. Započeli su tako što su izrađivali projekate poput virtualne općine i virtualnih radnih prostora. Infobip je jedan od 10 najbržerastućih B2B Saas kompanija u svijetu. Od 0 do 100 milijuna dolara prihoda trebalo im je sedam godina. 2006. godine izbacili su cloud komunikacijsku platformu koja je bankama i velikim kompanijama omogućila da korisnicima ponude usluge poput slanja SMS-a s PIN-om za novu karticu ili slanja SMS-a s kodom za registraciju neke mobilne aplikacije na bilo kojoj mreži na svijetu. Infobip pozicioniran kao jedna pristupna točka za sve operatere na svijetu.⁷⁸

Prvi je startup jednorog, odnosno tvrtka čija je tržišna vrijednost veća od milijardu dolara. 2018. godine ostvarili su prihod od 434.000.000,00 eura. Glavni konkurent Infobipu je američka tvrtka Twilio, na području RH nemaju značajnih konkurenata. Jedina je hrvatska IT tvrtka s više od tisuću zaposlenih, te najbrže rastuća hrvatska tvrtka koja ima 60 ureda na šest kontinenata. 2018. godine su osnivači Infobipa bili dobitnici nagrade EY Poduzetnik. EY Poduzetnik najveći je globalni projekt namijenjen nagrađivanju poduzetnika te se njihove nagrade danas dodjeljuju u više od 60 zemalja. U planu je izgradnja IT kampusa u Zagrebu, ali i nove investicije u Istri jer vlasnici tvrtke u iduće tri godine žele zaposliti 1.000 inženjera i 1.000 programera, te od Vodnjana napraviti tehnološko-znanstveni grad u koji će dovesti stručnjake iz cijelog svijeta.

⁷⁸ Službena web stranica Infobipa, dostupno na: <https://www.infobip.com/>

Tvrtka je postala globalni lider u komunikaciji omnichannel. Komunikacijska platforma Infobipa napaja širok raspon rješenja, kanala za slanje poruka i alata za napredno angažiranje korisnika, sigurnost, provjeru autentičnosti, podršku i zadržavanje.

Misija tvrtke je pružiti pristupačnu, inovativnu komunikacijsku tehnologiju korisnicima u raznim industrijama i zemljopisima, omogućujući im da rastu, inoviraju i da pozitivno utječu na svoje zajednice. Lokalna prisutnost omogućava Infobipu bržu reakciju i svakodnevne interakcije s kupcima, nudeći rješenja u skladu s njihovim potrebama, lokalnim zahtjevima i na temelju provjerenih najboljih praksi.⁷⁹

U narednih pet godina planiraju okupiti inženjere iz cijelog svijeta koji će raditi zajedno i stvarati inovativne načine premošćavanja izvanmrežnog i mrežnog svijeta u gradu Vodnjanu, odnosno njihovom sjedištu. Partneri su im Facebook Messenger, WhatsApp, Gmail, Greenpeace, LinkedIn, Viber, VKontakte, Uber, Zendesk, Burger King i mnogi drugi. Neki od prvih korisnika odnosno partnera u Hrvatskoj su bili Hrvatski telekom i Konzum, sve banke u Hrvatskoj koriste njihove usluge. Globalno Infobip-ove usluge koristi 370 banaka, koje pomoću platforme povezuju svoje baze podataka i isporučuju PIN-ove za kartice.⁸⁰

ROCKWOOL Grupa - vodeća je u svijetu za rješenja na bazi kamene vune. Kamena vuna je materijal koji se temelji na jednom od prirodnih resursa - vulkanskoj stijeni. Vodeći su proizvođači izolacije od kamene vune u svijetu.

Rockwool-ova rješenja na bazi kamene vune uključuju: izolaciju za zgrade, sustave za zvučnu izolaciju stropova, vanjske fasadne sustave i obloge, hortikulturalna rješenja, specijalna vlakna za industrijsku uporabu i izolaciju koja se primjenjuje u procesnoj industriji te pomorskoj i offshore djelatnosti.⁸¹ Proizvodi Rockwoola zastupljeni su diljem svijeta. Grupu čini 45 proizvodnih pogona na tri kontinenta Europa, Sjeverna Amerika i Azija uz mrežu prodajnih ureda, distributera i prodajnih partnera u 39 zemalja i broje više od 11,000 zaposlenih.

ROCKWOOL Adriatic d.o.o.

⁷⁹ Poslovni dnevnik, Infobip, dostupno na: <https://www.poslovni.hr/domace/infobip-je-i-najveca-it-i-uvjerljivo-najbrzerastuca-tvrtka-u-hrvatskoj-333986>

⁸⁰ Službena web stranica Infobipa, dostupno na: <https://www.infobip.com/>

⁸¹ Službena web stranica Rockwool-a, dostupno na: <https://www.rockwool.hr/>

Tvornica se počela graditi 2006. godine u Istri, Potpićnu i tada je bila najveće greenfield ulaganje u proizvodni pogon ostvareno na području Hrvatske. Po rezultatima tvornica u Istri prvi vrhu je u Grupi. Vrijednost investicije viša je od 110.000.000,00 eura. Zaposlenih imaju oko 160, od toga većinu u tvornici u Istri. Prodajni ured, služba za kupce i odjel komunikacija smješteni su u Zagrebu.

Glavno područje poslovanja tvrtke ROCKWOOL Adriatic je protupožarna, toplinska i zvučna izolacija za zgrade i industrijske pogone, koja se može podijeliti na nekoliko segmenata: kontaktne i ventilirane fasade, ravni krovovi, kosi krovovi i potkrovlja, podovi, stropovi i pregradni zidovi, akustični sustavi, industrijske i tehničke izolacije i zaštita konstrukcije zgrade od požara.⁸²

COWORKING PULA

Lokacija projekta je Grad Pula, provodi se na razini Grada te procijenjena vrijednost iznosi 20.000.000,00 kuna.

U tijeku je razvoj Projekta izgradnje i uspostave COWORKING centra u Puli. Projekt predstavlja Strategiju razvoja urbanog područja Pula koji će se financirati putem ITU mehanizma. ITU mehanizam je mehanizam Europske unije za razdoblje 2014.-2020. godine čiji je cilj promicanje održivog urbanog razvoja, jačanje uloge gradova kao pokretača gospodarskog razvoja i suradnje između jedinica lokalne i regionalne samouprave te razvoj administrativnih kapaciteta gradova. Sastoji se od aktivnosti koje se u gradovima mogu financirati iz tri različita fonda: Europskog fonda za regionalni razvoj, Kohezijskog fonda te Europskog socijalnog fonda.

2018. godine je Vlada RH temeljem ideje osmišljene na inicijativu IDA-e darovala Gradu Puli napuštenu zgradu Mehanike u centru Pule, koja će biti obnovljena i nadograđena te prenamijenjena u sklopu projekta u poduzetnički centar s ciljem jačanja poduzetničkog okruženja. Projekt je zamišljen kako bi razvijao nova ulaganja, inovacije i implementaciju novih tehnologija, osim malih i srednjih poduzetnika, naglasak je i na „freelancerima“. Poduzetnički centar predstavljati će mjesto za stvaranje poduzetničke zajednice na urbanom području Pula i šire. IDA sudjeluje kao

⁸² Loc.cit.

partner u provedbi Start-up akademije čiji je cilj poticanje razvoja poduzetničkih ideja, a uspostava coworking centra predstavlja temelj za još kvalitetnije poticanje razvoja poduzetništva.

Projektom se planira razvijati: IT industrija koja je nedovoljno iskorištena, kako bi se doprinijelo razvoju gospodarstva i gospodarskih sektora Istarske županije te kvaliteta i dostupnost potpornih poduzetničkih institucija i programa poticanja poduzetništva.

Uspostava poduzetničkog centra Coworking Pula omogućiti će poduzetnicima na području Pule, ali i Županije razmjenjivanje iskustva te korištenje i razvoj vlastitih potencijala. Pozitivno će utjecati na umrežavanje poduzetnika, doprinijeti otvaranju novih poslovnih subjekata, unaprijediti znanja zaposlenika edukacijama i usavršavanjima, smanjit će nezaposlenost, razviti lokalno poduzetništvo. Ciljna skupina poduzetničkog centra su freelanceri, start-up poduzetnici, obrtnici te šira javnost s područja Istarske županije i Republike Hrvatske.⁸³

⁸³ Službene web stranice istarske razvojne agencije, dostupno na: <https://ida.hr/hr/>

8. MASTER PLAN TURIZMA ISTARSKJE ŽUPANIJE 2015. – 2025.

Turistička je zajednica Istarske županije raspisala natječaj za izradu Master plana za razdoblje od 2015. – 2025. godine i marketing plana istarskog turizma za razdoblje od 2015. do 2018. godine.

Glavni zadaci Master plana:

- Detaljno i objektivno dijagnosticirati osobine turističkog sustava Istre i njegove performanse;
- Analizirati stavove i interese dionika turizma Istre;
- Staviti istarski turizam u kontekst s odabranim uzornim turističkim regijama Europe;
- Identificirati strateška uporišta novog razvoja;
- Na osnovu strateških uporišta postaviti viziju, misiju i pozicioniranje Istre kao turističke regije 2025. godine;
- Postaviti ciljeve i model rasta nužne da bi se isporučila zadana vizija;
- Razraditi operativne strategije
- Postaviti akcijski plan provedbe operativnih strategija;
- Izraditi Strateški i operativni marketing plan turizma Istre do 2018. godine s glavnim ciljem boljeg trženja (veća zauzetost kapaciteta i podizanje cijene) postojećih kapaciteta promjenom načela operativnog marketinga, izbora i pristupa ciljnim tržištima.⁸⁴

Za mandatno razdoblje rada župana prema programu od 2013. – 2017. godine planiralo se ostvariti:

- Izgradnja novog pomorskog putničkog terminala u sjevernom dijelu pulskog zaljeva u cilju kontroliranog razvoja kruzing turizma u Istri,
- Planirale su se graditi luke, carinski gatovi, privezišta i marine,

⁸⁴ Istarska županija: „*Master Plan za razdoblje od 2015. – 2025.*“, dostupno na: <https://www.istra-istria.hr/?id=2320&q=masterplan&submit=Tra%C5%BEi>

- Informatizacija i slobodno bežično povezivanje čitave Istre s ciljem omogućavanja besplatnog pristupa Internetu na 67 lokacija u Istri,
- Ulaganje u zračnu luku Pula, povećanje broja aviogostiju u pred i post sezoni, te ugovaranje novih letova, kao i privlačenje novih avio kompanija,
- Povezivanje lokalnih proizvoda i brendova s turizmom, uvođenje oznaka kvalitete i promoviranje istih na inozemnim tržištima,
- Dovršetak punog profila istarskog ipsilona, kraj radova planiran je do 2021. godine,
- Pozicioniranje obiteljskog smještaja, udruživanje i podizanje kvalitete, te razvoj dodatnih sadržaja,
- Do 2020.g. plan je bio izgraditi oko 4.000 soba s pripadajućim sadržajima, ostaviti projekt Brijuni Rivijera i greenfield projekte izgradnje golf igrališta.⁸⁵

Turizam je jedan od najbrže rastućih ekonomskih sektora na svijetu. Prema podacima UNWTO-a očekuje se da će broj međunarodnih dolazaka rasti 3,3% godišnje do 2030. te tako dostići razinu od 1.8 mlrd. dolazaka. Istarska županija dijeli se na 7 turističkih klastera: Središnja Istra, Labin-Rabac, Poreč, Južna Istra, Rovinj, Vrsar-Funtana i klaster Sjeverozapadna Istra.

Master Planom određeni su i ciljevi razvoja turizma Istre do 2025. godine. Ciljevi do 2025. godine su:

- Ostvariti 2,5 do 3 milijarde eura novih investicija u turizam,
- Podići udio hotela i turističkih naselja na 30% u smještajnoj strukturi,
- Podići ukupnu zauzetost kreveta na 30% a hoteli i turistička naselja iznad 50%,
- Doseći minimalno 100 eura prosječne potrošnje po noćenju, te
- Ostvariti ukupan godišnji prihod od turizma u 2025. između 2,5 i 3 milijarde EUR.⁸⁶

⁸⁵ Loc.cit.

⁸⁶ Istarska županija: „*Master Plan za razdoblje od 2015. – 2025.*“, dostupno na: <https://www.istra-istria.hr/?id=2320&q=masterplan&submit=Tra%C5%BEi>

Operativne strategije razvoja turizma Istre do 2025. godine određene Master planom su: strategija razvoja proizvoda, strategija razvoja smještaja, strategija razvoja turističke infrastrukture, strategija za EU fondove, strategija poboljšanja prometa i dostupnost, strategija i politike razvoja i zaštite prostora i kulturnih resursa, strategija izgradnje kvalitete u turizmu, strategija razvoja ljudskih resursa, te operativna strategija upravljanja.⁸⁷

U razdoblju od 2021. – 2025., prioritetne aktivnosti su uspostaviti nove marketinške platforme marketinga turizma, dovršiti ključne projekte turističke infrastrukture prema planu, dovršiti projekte plaža u koordinaciji IŽ i JLS, dovršiti platforme za novousvojeni proizvod mora i sunce te proizvoda temeljenih na prirodnim i kulturnim atrakcijama, upravljati kvalitetom, razvoj proizvoda i aktivnosti te wellnessa prema smjernicama plana, provesti iznad 70% prioriternih EU projekata u turizmu, razviti medicinski turizam, odnosno projekt specijalizirane bolnice – objekt bolnice u Rovinju, te razvoj projekata jačanja ljudskih potencijala i edukacija i uspostava međunarodne visoke hotelske škole.⁸⁸

Za budući razvoj turizma Istre veliku važnost predstavlja Master plan razvoja turizma Istre. Dokument koji bi trebao biti instrument za promjenu strategije razvoja turizma.

Turizam je kako u Hrvatskoj tako i u Istarskoj županiji jedna od najznačajnijih gospodarskih djelatnosti. Osnovni cilj je razvoj Županije kao jedne od najkvalitetnijih turističkih odredišta Europe i Mediterana. Za realizaciju ovog cilja potreban je razvitak novih oblika turističke ponude i turističkih proizvoda, kreiranje prepoznatljivog imidža turističkih odredišta, podizanje razine kvalitete pružanja smještajnih i ugostiteljskih usluga u turizmu, uz zaštitu prirodnog okoliša i očuvanje kulturno-povijesne baštine.⁸⁹

⁸⁷ *Ibidem.*, 119. str

⁸⁸ Istarska županija: „*Master Plan za razdoblje od 2015. – 2025.*“, dostupno na: <https://www.istra-istria.hr/?id=2320&q=masterplan&submit=Tra%C5%BEi>

⁸⁹ Lenko Uravić i Martina Toncetti Hrvatini: „*Značaj Stranih Investicija Za Turizam Istre*“, 2008. godina Ekonomska istraživanja, Vol 22., No 1., 2009.

9. ZAKLJUČAK

Investicije su važne za budući razvitak Županije. Tehnološki napredak, znanje, obrazovanje, politički okvir, poslovne pogodnosti i ostali čimbenici važni su za konkurentnost i razvoj te utječu na privlačenje investitora.

Izravna inozemna ulaganja utječu na rast razine dohotka, produktivnosti rada, restrukturiranje ekonomije i brži gospodarski razvoj. Opći uvjeti investiranja su raspoloživost kvalificiranih radnika i cijena rada, kvaliteta transportne infrastrukture, kvaliteta i cijene opskrbe komunalnim uslugama, opskrba sirovinama i slično. Drugo po važnosti investitorima su lokacijski faktori poput političkog rizika, stabilnost nacionalne valute, tečaja, pravne sigurnosti investicija. Ljudski kapital najznačajniji je faktor privlačenja FDI.

Istra ima povoljan geografski položaj, razvijene brojne gospodarske grane, ima bogatu kulturnu baštinu, te je zbog toga izuzetan prostor za budući razvoj. Pripada u gospodarski najatraktivnije područje za mnoge poslovne poduhvate, prema raznim statističkim izvorima nalazi pri vrhu hrvatske uspješnosti u vanjskotrgovinskom poslovanju, turističkom prometu, indeksu poduzetničke aktivnosti, stabilnosti regionalne politike, suradnje sa mnogim regijama, itd.

Županija je najposjećenija turistička regija u Republici Hrvatskoj. Godinama su prema statistikama gradovi poput Rovinja, Poreča i Pule u top 10 destinacija turizma Hrvatske. U Istarskoj županiji razvijena je uz turizam i prerađivačka industrija, zatim, građevinarstvo, trgovina, uzgoj ribe, poljoprivreda te transport. Spada u pet gospodarski najjačih županija. Prema posljednjim raspoloživim podacima DZS-a za 2016. godinu BDB per capita Županije bio je za 26,25 % viši od prosječnog BDP po stanovniku Republike Hrvatske. Najzastupljenija djelatnost po BDV-u je smještaj, priprema i usluživanje grane, a druga djelatnost po zastupljenosti je prerađivačka industrija.

Indeks gospodarske snage županija objavljen od strane Hrvatske gospodarske komore, izračunat na temelju prosječnih vrijednosti ostvarenih u proteklom trogodišnjem razdoblju pokazuje da se Istarska županija nalazi među najrazvijenijim regijama. Prema dostupnim podacima Županija je u vrhu po ključnim pokazateljima

koji uključuju: smanjenje nezaposlenosti, BDP-u po stanovniku i neto dobiti poduzetnika po zaposlenom. Uspjeh istarskog gospodarstva posljedica je većih ulaganjima u sektore s rastom te potencijalom rasta u budućnosti.

Programima sufinanciranja, putem poslovnih zona, edukacija, promocija i poticajnog kreditiranja Županija potiče poduzetnike. Greenfield investicija posebne vrijednosti za Županiju realizirana je od strane najveće hrvatske IT tvrtke sa sjedištem u Vodnjanu - Infobip. IT sektoru Istre doprinijeli su izgradnjom modernog kampusa Pangea. Jačanje IT sektora važno je obilježje gospodarskog razvoja županije. Prednosti koje privlače radno aktivno stanovništvo na područje Istre je kvaliteta života, ugodna i zdrava klima, nezagađenost zraka, vode i mora te prirodne ljepote, manja koncentracija ljudi za razliku od većih gradova.

Jedna od najvažnijih djelatnosti Istarske županije ali i cijele Hrvatske je turizam, ima ključnu ulogu u ekonomiji što nije održivo, trenutna situacija u svijetu pokazatelj je kako treba razvijati i ostale sektore a ne biti fokusiran samo na turizam. Potrebno je razvijati sektore kao npr. IT koji predstavlja važan stup razvoja. Cilj navedenog je razvoj gospodarstva, ali i bolje prilike visokoobrazovanog stanovništva kako bi se smanjio broj mladih i obrazovanih koji sele u inozemstvo kako bi pronašli posao koji je u skladu s njihovim obrazovanjem.

10. LITERATURA

KNJIGE:

- Đ. Benić: „*Makroekonomija*“, Zagreb, Školska knjiga, d.d., 2016.
- Samuelson, A., Nordhaus, W.: „*Ekonomija*“, Mate d.o.o., Zagreb, 1992.
- Bogunović, A., Sharma, S.: „*Narodno gospodarstvo*“, Art Studio Azimović, Zagreb, 1995.
- Babić, Š., „*Uvod u ekonomiku poduzeća, Dom i svijet*“: Ekonomski fakultet, Zagreb, 2005.
- Sharma, S., „*Osnovni pojmovi u makroekonomiji*“, Ekonomski fakultet Zagreb, Zagreb, 1993.
- Mate Babić: „*Makroekonomija*“, MATE d.o.o., Zagreb, 2007.
- M. Grgić; V. Bilas; S. Franc: „*Inozemna izravna ulaganja i ekonomski razvoj*“, Ekonomski fakultet Zagreb, 2012.
- Duško Pavlović, „*Inozemne direktne investicije u međunarodnoj trgovini*“, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb, 2008. godine
- Kotler, P., Keller K.L.: „*Upravljanje marketingom*“, Mate d.o.o., Zagreb, 2007., str. 675.
- Lazibat i Kolaković: „*Međunarodno poslovanje u uvjetima globalizacije*“, Sinergija nakladništvo, Zagreb, 2004.
- Vlatko Bilas, Franc Sanja: „*Uloga inozemnih izravnih ulaganja i načini poticanja*“, Ekonomski fakultet – Zagreb, Zagreb, 2006.

ZNANSTVENI RADOVI:

- Lenko Uravić i Martina Toncetti Hrvatini: „*Značaj Stranih Investicija Za turizam Istre*“, 2008. godina, Ekonomska istraživanja, Vol 22., No 1., 2009.
- Boris Sisek: „*Strane izravne investicije u Hrvatskoj*“: Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, 2005.
- D. Buterin, M. Blečić: „*Učinci izravnih stranih ulaganja u Hrvatsku*“, Zbornik Veleučilišta u Rijeci, Vol. 1

INTERNETSKE STRANICE:

- Hrvatska gospodarska komora, dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/analiza-zupanija-2018-web5bd31ccf68e7f.pdf>
- Službene web stranice Hrvatske gospodarske komore, „Strategija brendiranje Istre kao ICT regije“, dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/strategija-istraict09hr5e55274603ec8.pdf>
- Službena web stranica Istarske županije, dostupno na: <https://www.istraistria.hr/index.php?id=14>
- Županijska razvojna strategija Istarske županije do 2020. godine, Službena web stranica Istarske županije, dostupna na: http://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/sluzbene_novine/2018/broj06-od-27-03-2018.pdf
- Program razvoja poduzetničkih zona 2015. – 2020. godine, Službene web stranice istarske razvojne agencije, dostupno na: <https://ida.hr/hr/>
- Poduzetnički inkubator izazov, dostupno na: <http://www.inkubator-izazov.com/pocetna/>
- Državni zavod za statistiku, Statistički ljetopis (2013), dostupan na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2013/sljh2013.pdf
- Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, „Karta investicijskih projekata“, dostupno na: <http://investcroatia.gov.hr/karta-investicijskih-projekata/>
- Službena web stranica Infobipa, dostupno na: <https://www.infobip.com/>
- Službena web stranice Rockwool-a, dostupno na: <https://www.rockwool.hr/>
- Istarska županija: Master Plan za razdoblje od 2015. – 2025., dostupno na: <https://www.istra-istria.hr/?id=2320&q=masterplan&submit=Tra%C5%BEi>
- Službena web stranica FINA-e, dostupno na: <https://www.fina.hr/>
- Službena web stranica FINA-e, „GFI za poslovnu 2018. i 2019.“, dostupno na: <https://www.fina.hr/godisnji-financijski-izvjestaji/obrasci>
- Službena web stranica HBN-a, dostupno na: <https://www.hnb.hr/>
- Poslovni dnevnik, Infobip, dostupno na: <https://www.poslovni.hr/domace/infobip-je-i-najveca-it-i-uvjerljivo-najbrzerastuca-tvrtka-u-hrvatskoj-333986>

11. POPIS TABLICA

Tablica 1: Površina i stanovništvo po županijama	5
Tablica 2: Stanovništvo u Istarskoj županiji prema popisu iz 2011. godine	6
Tablica 3: Bruto domaći proizvod (BDP) u tekućim cijenama (ESA 2010) po županijama, u mil. HRK	8
Tablica 4: Bruto domaći proizvod po stanovniku u tekućim cijenama (ESA 2010) po županijama, u HRK.....	9
Tablica 5: BDV – Najzastupljenije djelatnosti po BDV-u po županijama, 2015. godina	10
Tablica 6: Poslovanje poduzetnika u 2016. i 2017. godini prema financijskim izvještajima za tu godinu.....	11
Tablica 7: Osiguranici HZMO, prosjek godine	14
Tablica 8: Broj nezaposlenih - prosjek po godinama promatran po županijama	17
Tablica 9: Poduzetničke zone prema veličini	19
Tablica 10: Broj zaposlenih u poduzetničkim zonama, podaci za 2014. godinu	21
Tablica 11: Ukupne investicije u predstojećem trogodišnjem razdoblju	50
Tablica 12: Najveći ulagači u Istarsku županiju, prema podacima HNB-a od 1993. do 2018. godine u €.....	52
Tablica 13: Inozemna izravna ulaganja u IŽ: najvažnije zemlje ulagači i najvažnije djelatnosti ulaganja u razdoblju od 1993. do 2017. godine	52
Tablica 14: Inozemna izravna ulaganja (FDI)	53
Tablica 15: Ciljna skupina ICT udruženja	59

12. POPIS SLIKA

Slika 1: Grb Istarske županije	7
Slika 2: Zastava Istarske županije	7
Slika 3: Podjela inozemnih investicija	31
Slika 4: Horizontalne investicije	34
Slika 5: Vertikalne investicije	35
Slika 7: Strategija brendiranja Istre kao ICT regije.....	56
Slika 8: Nedostaci Istre kao regije za razvoj ICT poduzeća	57

13. POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Robni izvoz u razdoblju od 2008. do 2017. godine u mil. HRK - Usporedba IŽ s RH.....	13
Grafikon 2: Zaposlenost po djelatnostima u Istarskoj županiji za razdoblje od 2010. – 2016. godine.....	15
Grafikon 3:Prosječne mjesečne neto plaće u razdoblju od 2008. - 2016. godine – Usporedba IŽ s RH.....	16
Grafikon 4: Registrirana nezaposlenost u Istarskoj županiji u razdoblju od 2004. godine do 2016. godine	18
Grafikon 5: Investicije po djelatnostima za razdoblje od 2010. do 2015. godine u kunama.....	50

SAŽETAK

Istra se nalazi na sjeveroistočnom dijelu Jadranskog mora te je najveći poluotok Jadrana. Ima povoljan geografski položaj. Sa Slovenijom graniči na sjeveru, na istoku i jugu sa Primorsko – goranskom županijom, a sa Italijom ima morsku granicu na zapadu. Prema popisu Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske iz 2011. na prostoru Istarske županije živi ukupno 208.055 stanovnika, najzastupljeniji starosni razred je 50-54 godina. Županija je podijeljena na 41 teritorijalnu jedinicu lokalne samouprave, na 10 gradova i 31 općinu. Istarska županija spada u pet gospodarski najjačih županija. Prema posljednjim raspoloživim podacima DZS-a za 2016. godinu BDB per capita Županije bio je za 26,25 % viši od prosječnog BDP po stanovniku na području RH. Najzastupljenije djelatnosti Istarske županije po BDV-u su smještaj, priprema i usluživanje hrane i prerađivačka industrija. Dugotrajna nezaposlenost nije problem Županije. Županija kroz razne programe potiče poduzetnike i njihovo poslovanje, kroz klastere, poduzetničke i tehnološke inkubatore, razvojem poslovnih zona i slično.

Investicije značajno utječu na gospodarstvo i njegov rast. Predstavljaju ulaganje u određena područja od kojih se u konačnici očekuje profit. U širem smislu riječi investicija je prikupljanje kapitala u sadašnjosti s nadom ostvarenja dobitka u budućnosti. Ciljevi investiranja su povoljni poslovni rezultati, povećanje obujma poslovanja, produktivnosti rada, smanjenja troškovi te povećanje kvalitete učinka. Razlikuju se tri vrste investicija: bruto, neto i nove investicije. Motivi investiranja ovise o motivu poslovanja. FDI su investicijske aktivnosti tvrtke izvan granica zemlje u kojoj imaju sjedište i u kojoj se donose glavne odluke. Mogu se podijeliti u nekoliko skupina ovisno o svrsi, cilju i motivu ulaganja. Dijelev se na portfolio, direktne i ostale investicije.

Investicijski potencijal Županije čini lokacija, klima, razvijeno gospodarstvo te gastronomija. Indeks gospodarske snage županija objavljen od strane Hrvatske gospodarske komore pokazuje da se Istarska županija nalazi među najrazvijenijim regijama. Zemlje najveći ulagači u Županiju u razdoblju od 1993. – 2018. su Velika Britanija, Njemačka i Italija. Istarska županija se ističe među ostalim županijama Jadranske Hrvatske. Najviša ulaganja s obzirom na broj stanovnika po županijama u

razdoblju od 1993. – 2017. godine nakon grada Zagreba ostvarena su u Istarskoj županiji koja jedina uz Grad Zagreb bilježi natprosječni FDI per capita.

Budućnost investiranja Županije usmjerena je na brendiranje Istre kao ICT regije. Primjeri dobre prakse i pozitivnog utjecaja na razvoj gospodarstva su Infobip, Rockwool te projekt Coworking Pula. Na kraju samog rada naveden je i Master Plan turizma Županije za razdoblje od 2015. – 2025. godine koji ima važnost za budući razvoj turizma. Njime su obuhvaćeni glavni zadaci, ciljevi razvoja turizma te operativne strategije za poboljšanje turizma.

Ključne riječi: Istarska županija, razvoj, gospodarstvo, investicije, izravne inozemne investicije, IT sektor

SUMMARY

Istria is located in the northeastern part of the Adriatic Sea, the largest peninsula in the Adriatic. It has a favorable geographical position. It borders with Slovenia, with the County of Primorje - Gorski kotar and with Italy. According to the 2011 data, there are 208,055 inhabitants in the County of Istria, with the most represented age group 50-54. The County is divided into 41 territorial units of local self-government, 10 cities and 31 municipalities. The County of Istria is one of the five economically strongest counties in Croatia.

According to the latest available data for 2016, the County's GDP per capita was 26.25% higher than the average GDP per capita in the Republic of Croatia. The most represented activities of the County of Istria by GVA are the accommodation, preparation and service of the food and the manufacturing industry. Long-term unemployment is not a problem for the County. Through various programs Istria encourages entrepreneurs and their businesses, through entrepreneurial and technological incubators, by developing business zones and so on.

Investment has a significant impact on the economy and its growth. They represent an investment in certain areas where profits are expected. In the broad sense of the word, investment is raising capital in the present with the hope of making a profit in the future. The objectives of the investment are favorable business results, increase of business, productivity of labor, reduction of costs and increase of quality of performance. There are three types of investments: gross, net and new investments. The investment motives depend on the business motive.

Foreign direct investment is an investment activity of a company outside the country. They can be divided into several groups depending on the purpose and motive of the investment. FDI types are portfolio, direct and other investments.

The County's investment potential is location, climate, developed economy and gastronomy. The index of economic strength of counties shows that Istria County is among the most developed regions in Croatia. Countries, largest investors in the County from 1993 to 2018 are United Kingdom, Germany and Italy. The highest investments by population in the period from 1993 to 2017 after the City of Zagreb

were made in the County of Istria and as so, Istria County stands out among other counties in Adriatic Croatia.

The future investment of the County is focused on branding Istria as an ICT region. Examples of a positive impact on economic development are Infobip (IT company which is known worldwide), Rockwool (Also the large and famous company) and the Coworking Pula project which aims to strengthen the entrepreneurial infrastructure in the Region. At the end is the County Master Plan for tourism for the period from 2015 to 2025, which is important for the future development of tourism.

Keywords: *County of Istria, development, economy, investments, foreign direct investment, IT sector*